

PRIRUČNIK ZA PODRŠKU LOKALNIM VLASTIMA

ZAJEDNO SIGURNO MOŽEMO!

RJEŠAVANJE ESKALIRANOG PROBLEMA
NAPUŠTENIH PASA

USPOSTAVLJANJE EFIKASNOG SISTEMA ZA UPRAVLJANJE POPULACIJOM PASA

Priručnik za lokalne vlasti

*NAJEFIKASNIJI NAČIN
DO TRAJNOG I ODRŽIVOG RJEŠENJA
PROBLEMA NAPUŠTENIH PASA*

Prvo izdanje

Sarajevo, 2018. godina

SADRŽAJ

GLOSAR	4
NAJČEŠĆE ISTINE I ZABLUDI O RJEŠAVANJU PROBLEMA PASA LUTALICA	7
UVOD	9
Korelacija između dobrobiti ljudi i dobrobiti pasa	10
Suština problema pasa lualica	11
RJEŠAVANJE UZNAPREDOVANOG PROBLEMA	12
ANALIZA TRAJNIH MJERA	14
1. EDUKACIJA I PODIZANJE SVIJEŠTI	14
2. HIGIJENSKI SERVISI I HVATAČI ZA HUMANO HVATANJE PASA	17
3. TRANZICIJSKA SKLONIŠTA: VETERINARSKA OBRADA I UDOMLJAVANJE EFIKASNI I USPJEŠNI POSTUPCI UDOMLJAVANJA	18
4. UPRAVLJANJE OTPADOM	21
ANALIZA PRIVREMENIH MJERA	22
1. MASOVNA STERILIZACIJA PASA LUTALICA	22
2. NADZOR PASA KOJI ŽIVE U ZAJEDNICAMA	22
ZAKLJUČAK	23
REFERENCE	24
ANEKS 1	
METODA „UHVATI-STERILIZIRAJ -VAKCINIRAJ-PUŠTI“- USVP	25
Uvod	27
Faktori koji utječu na veličinu populacije	27
Procjenjivanje veličine populacije pasa	27
Sterilizacija pasa	29
Organizacija i izvođenje USVP kampanja	29
Predložene standardne operativne procedure (SOP) za USVP kampanje	30
ANEKS 2	
KVALITETNO UDOMLJAVANJE PASA	63
Uvod	65
PRIJEDLOG PROCEDURA ZA KVALITETNO UDOMLJAVANJE	67
ANEKS 3.	
POSTUPAK PREVENCIJE ŠIRENJA BOLEŠTI U PREKOGRANIČNOM TRANSPORTU PASA	79

Izdavač: **Dogs Trust Bosna i Hercegovina**

Za izdavača: Anel Bećirović

Priredili:

Sanja Bianculli
Dino Kurbegović
Amer Talić
Karen Reed
Runa Hanaghan

Ilustracije: Anel Ferić

Lektura: Alma Genjac

DTP: Sandra Ozimica

Štampa: Blicdruk d.o.o.

GLOSAR

Psi lutalice – psi koji nemaju vlasnika i koji žive u naseljenim područjima

Napušteni psi – psi koje su vlasnici napustili pa sada žive kao lutalice

Psi u zajednici – psi lutalice ili napušteni psi koje stanovnici jednog kraja zajednički hrane i njeguju

Vlasnički psi – psi koji imaju zakonitog vlasnika

Psi koji slobodno lutaju - Nezavezani psi koji imaju vlasnika, ali često nisu na povocu

Radni psi – psi obučeni da pomažu osobama s posebnim potrebama (poput pasa vodiča za slijepu) ili da pružaju pomoć u radu (poput pasa tragača)

Psi ljubimci – psi koji nemaju radnu dužnost (nisu radni psi), već pružaju ljudima društvo kao ljubimci

Odgovorno vlasništvo pasa – odgovorna i posvećena briga o dobrobiti psa u vlasništvu, čime se osigurava da pas ne predstavlja rizik za zajednicu. To obuhvata obuku pozitivnom motivacijom, sterilizaciju/kastriranje, brigu o zdravlju i životnim uvjetima, vježbu, čišćenje iza psa...

Upravljanje populacijom pasa – set postupaka zasnovanih na zakonodavstvu o zaštiti životinja koji ima za cilj osigurati dobrobit pasa kroz odgovorno vlasništvo

Upravljanje otpadom – pravilno zbrinjavanje i odlaganje otpada na osiguranim lokacijama što je od značaja kako bi se psi lutalice držali podalje od frekventnih lokacija

Higijenski servis – dio sistema za upravljanje populacijom pasa zadužen za humano hvatanje nezbrinutih pasa i prevoz pasa do skloništa (U Higijenskom servisu rade hvatači obučeni u humanom hvatanju i korištenju opreme za humano hvatanje pasa.)

Tranzicijsko sklonište za pse – mjesto gdje su psi lutalice ili napušteni psi zbrinuti i veterinarski obrađeni, i gdje borave dok ne budu pušteni na slobodu ili udomljeni

Masovno sklonište – mjesto gdje se psi smještaju grupno, bez plana za njihovo napuštanje skloništa, te gdje zbog velikog dotoka novih pasa uvjeti vrlo brzo i gdje/krajnje loši i nehumani uvjeti, ali koje je pritom i finansijski potpuno neefikasno

Aktivist – osoba koja samostalno ili u grupi ulaže napore da osigura ishranu, liječenje, spašavanje ili udomljavanje pasa lutalica

Masovno uništavanje pasa – sistem za upravljanje populacijom pasa po principu "uhvati i uništi"/istovremeno je neefikasno i nehumano i ne pruža održivo rješenje

Masovna sterilizacija/kastracija pasa – kampanja za sterilizaciju/kastraciju što je moguće većeg broja pasa lutalica i napuštenih pasa kako bi se zaustavio njihov reproduktivni ciklus i spriječio dotok novih legala na ulicu/veoma važan dio sistema za upravljanje populacijom pasa u kontekstu sve većeg problema pasa lutalica

CNVR – Catch (Uhvati) – Neuter (Steriliziraj) – Vaccinate (Vakciniraj) – Release (Pusti): procedura u kampanjama masovne sterilizacije pasa kojom se osigurava da će psi biti sterilizirani/kastrirani i da više neće predstavljati izvor novih napuštenih pasa, da će se psi, a time i okruženje, vakcinacijom zaštititi od bolesti i da će biti vraćeni na isto mjesto gdje su uhvaćeni kako bi nastavili svoju svakodnevnu rutinu

Registar pasa – baza podataka s potpunim informacijama o svim psima: vlasničkim, kako bi se provele mjere odgovornog vlasništva psa, i lutalicama, kako bi se bolje pratilo njihovo stanje, zdravlje i bezbjednost zajednice

Čipiranje – umetanje mikročipa (uređaja veličine zrna riže koji nosi jedinstveni identifikacijski broj) u kožu psa s ciljem da se obilježenim psima lakše upravlja

NAJČEŠĆE ISTINE I ZABLUDE O RJEŠAVANJU PROBLEMA PASA LUTALICA

ZABLUDA 1: Psi lualice oduvijek žive na ulici.

ISTINA 1: Prvi pas lualica nastao je kad ga je napustio njegov vlasnik. Samim tim, psi lualice su ili sami napušteni psi ili njihovo potomstvo.

ZABLUDA 2: Sve što je potrebno je da napravimo dovoljan broj masovnih skloništa i da u njih smjestimo sve pse s ulice, i problem je riješen!

ISTINA 2: Otvaranje masovnih skloništa za pse je skup i neefikasan način da se kontrolira populacija pasa. Čak i kada bi bilo finansijski izvodivo sagraditi veliki broj masovnih skloništa, a nije čak ni za najbogatije zemlje, glavni izvori neće biti eliminirani, pa će uvijek biti novih pasa na ulici; dok bi prenatrpana masovna skloništa imala veoma loše uvjete za pse u njima, ujedno bi zahtijevala stalna nova finansijska ulaganja. Postoji veliki broj primjera koji pokazuju da su psi u masovnim skloništima na kraju zanemareni, a sistem neefikasan i pravi finansijski košmar.

ZABLUDA 3: NVO i aktivisti koji vole pse treba da riješe problema pasa lualica.

ISTINA 3: Primjena propisa i uspostavljanje i primjena sistema dužnost je nadležnih institucija (organa vlasti) i samo organi vlasti imaju pravnu osnovu da uspostave sistem. Nevladine organizacije, aktivisti i građani mogu pomagati vlastima kroz organiziranu saradnju.

ZABLUDA 4: Sa velikom potrebom za drugim društvenim programima organima vlasti nije prioritet uspostave sistem za upravljanje populacijom pasa.

ISTINA 4: U svim zemljama u kojima ima pasa, bilo da su ljubimci ili lualice, dobrobit zajednice u velikoj mjeri zavisi od odnosa i postupanja prema životinjama. Ako su vlasnici odgovorni, i ako razumiju prirodu psa i zadovoljavaju njihove potrebe, psi će biti isključivo izvor dobrobiti za ljude. Međutim, ako to nije slučaj i ako ne postoji odgovarajući sistem koji educira ljude, koji sprečava i sankcionira neodgovorno vlasništvo pasa, neregistrirani uzgoj, te borbe i druge načine zlostavljanja pasa, problem će se razviti i početi predstavljati rizik za zajednicu, što se i desilo u mnogim zemljama. Sretne i dobro organizirane zajednice brinu da psi budu sretni, i to ne samo jer vole pse, već jer znaju da je to i u interesu ljudi!

Neke međunarodne organizacije poput Fondacije Dogs Trust već su osmislile programe koji direktno podržavaju sistem upravljanja populacijom pasa. Dogs Trust finansira svoje programe na međunarodnom planu već 20 godina, a najveći kontinuirani napor uložen je upravo u Bosni i Hercegovini.

UVOD

Sistem za upravljanje populacijom pasa jednako je važan za kvalitet života u zajednici kao što je i za dobrobit pasa.

U zemljama s prenaplašenim društvenim, ekonomskim i političkim problemima ispravno postupanje prema psima ne izgleda kao naročito važno pitanje.

Ipak, ovdje se ne radi samo o psima?

Kao pametna životinja, intuitivna i po osjećanjima bliska čovjeku, pas treba čovjeka da njime upravlja i da o njemu brine. Ako čovjek u tome zakaže, pas je izgubljen i očajan, njegova dobrobit je neizvjesna, a neki psi kao posljedicu toga mogu početi predstavljati rizik za ljude. Zbog toga ovo pitanje treba shvatiti ozbiljno, čak i ako vam nije naročito stalo do pasa.

U svakom slučaju, činjenica da postoji toliko veliki broj napuštenih pasa/lualica koji su prijateljski nastrojeni pa čak i željni ljudske pažnje, uprkos lošim životnim uvjetima, govori u prilog tvrdnji da se humani pristup isplati.

Korelacija između dobrobiti ljudi i dobrobiti pasa

- Ako pas uživa odgovarajuću njegu i ima odgovornog vlasnika koji je educiran i poznaje prirodu psa, njegove potrebe i kako ga obučiti, pas će biti sretan i neće razvijati neželjene oblike ponašanja; pas će svom vlasniku donositi isključivo radost i zadovoljstvo, a kao rezultat, pas neće zajednici predstavljati rizik.
- S druge strane, ako vlasnik nije odgovoran i ne trudi se da nauči nešto o potrebama psa i pravilnoj brizi za psa, pas će patiti; zbog toga može postati frustriran i vremenom razviti probleme u ponašanju koji mogu predstavljati rizik i za vlasnika i za zajednicu.
- Zbog problema u ponašanju psa vlasnik može napustiti psa, naročito ako za takav čin ne postoje sankcije.
- Napušteni pas, naročito ako nije steriliziran, nastavlja se razmnožavati stvarajući nove generacije napuštenih pasa, a ti nesterilizirani psi mogu također širiti bolesti na druge pse i pokazivati znake agresivnosti prema drugim psima i ljudima.

Kao ljudi, odgovorni smo za adekvatnu brigu i upravljanje populacijom pasa, te da osiguramo dobrobit kako ljudi tako i pasa. Ispravnim upravljanjem psi postaju izvor brojnih koristi za ljude, kao što su radni psi ili psi ljubimci. Rizici koji nastaju od pasa lualica posljedica su neodgovornog ponašanja ljudi.

Samim tim, jedini način da se osigura sigurnost i zadovoljstvo ljudi je da se uspostavi efikasan i human sistem upravljanja populacijom pasa i da se promoviraju principi odgovornog vlasništva psa; ovakav pristup se pokazao efikasnim za veliki broj zemalja koje, zahvaljujući tom sistemu, više nemaju problem pasa lualica! Zemlje koje su se uskladile s evropskim standardima i imaju progresivne propise o dobrobiti životinja koji pružaju okvir za uspostavljanje humanog i održivog sistema upravljanja populacijom pasa, nemaju problem napuštenih pasa.

U Bosni i Hercegovini kroz svoje predstavništvo Fondacije Dogs Trust već finansira brojne programe koji direktno pomažu uspostavljanje ovog sistema. Ovaj priručnik predstavlja način na koji Dogs Trust može pružiti stručne savjete zemljama koje žele riješiti problem zauvijek i da se više ne ponavlja!

SUŠTINA PROBLEMA PASA LUALICA

Psi koji nemaju vlasnika i o kojima niko ne brine obično se zovu psi lualice. Psi lualice nemaju osiguran izvor hrane, vode, sklonište, veterinarsku njegu ili obuku i prinuđeni su da se sami bore za goli život. Psi se oduvijek iz dobrog razloga prikazuju kao odan i plemenit prijatelj čovjeku koji često koristi njegovu prirodu, inteligenciju i druge osobine da mu pomogne u poslovima i aktivnostima ili za prosto uživanje u divnom društvu.

Pas je prva životinja koju je čovjek pripitomio; činjenica da psi lualice postoje je pouzdan pokazatelj da u tom društvu postoje neodgovorni vlasnici i vlasti.

Oduvijek su srž problema pasa lualica – neodgovorni vlasnici!

Drugi razlozi postojanja pasa lualica uključuju napuštanje od neregistriranih uzgajivača, koji na ulici ostavljaju štence koje smatraju nepodesnim za planiranu namjenu.

Sprečavanjem i sankcioniranjem napuštanja pasa i neregistriranog uzgoja iskorijenili bi se glavni izvori pasa lualica!

PSI LUALICE NISU DOŠLI NIOTKUD, VEĆ SU IH STVORILI NEODGOVORNI LJUDI. BEZ NAPUŠTANJA PASA NEMA NI NOVIH PASA LUALICA!

RJEŠAVANJE UZNAPREDOVANOG PROBLEMA

Čak i uz efikasan zakonski okvir, kao što je Zakon o zaštiti i dobrobiti životinja Bosne i Hercegovine, bez primjene u praksi problem eskalira i njegovo rješavanje postaje sve teže.

U takvoj situaciji najveća greška koju prave nadležne institucije je korištenje nečeg što vide kao „instant rješenja“, čime se samo produbljuje problem i odgađa dugotrajno rješenje. Postoje dokumentirani dokazi da takav pristup nije samo nehuman, skup i često nezakonit, već je i neefikasan jer se problem ubrzo vrati i to u još gorem obliku. Kao odličan primjer možemo navesti grad Bukurešt u Rumuniji, gdje je 2014. izvršeno masovno uništavanje pasa koji su bili sasvim bezopasni, zdravi i socijalizirani i time ništa nije postignuto jer se već iduće godine problem ponovio.

Masovno uništavanje pasa nije samo okrutno prema psima već je i potpuno besmisleno i neefikasno za zajednicu.

Tragični slučaj masovnog ubijanja pasa lualica koji se dogodio u Bukureštu 2014. godine pokazao je da, pored činjenice da je bio poguban za pse i krajnje uznemirujući za sve koji su svjedočili tom činu uključujući djecu, nije dao očekivani rezultat. Kako nije postojao sistem upravljanja populacijom pasa koji bi uključivao i sankcije za neodgovorne vlasnike, te mjere prevencije i edukacije, problem pasa lualica u ovom gradu vratio se punom silom za manje od dvije godine!

Postoji samo jedan način da se postigne da psi više ne žive na ulicama, a to je da se uspostavi humani sistem upravljanja populacijom pasa i da se primjenjuju sve mjere, po mogućnosti istovremeno!

Samo sistem upravljanja populacijom pasa pruža efikasno i održivo rješenje!

ELEMENTI SISTEMA ZA UPRAVLJANJE POPULACIJOM PASA (SISTEM)

Sistem čine privremene i stalne mjere koje treba primjenjivati istovremeno kako bi se postigli najbolji rezultati u najkraćem mogućem roku.

Privremene mjere daju odgovor na ovo pitanje:

Šta treba uraditi odmah da bi se problem počeo stavljati pod kontrolu i da bi se spriječila njegova dalja eskalacija?

Ove mjere više neće biti potrebne kada se problem jednom stavi pod kontrolu.

Stalne mjere daju odgovor na ovo pitanje:

Šta treba nastaviti raditi kako bi se osiguralo da se problem neće vratiti?

Privremene i stalne mjere treba primjenjivati istovremeno kako bi se problem riješio na efikasan i održiv način.

NAPOMENA: Masovna sterilizacija stabilizirat će postojeću populaciju pasa lualica, dok edukacija o odgovornom vlasništvu pasa, sankcije za neodgovorne vlasnike i neadekvatno postupanje prema psima sprečavaju dotok novih pasa lualica i neželjenih promjena u ponašanju pasa, čime se smanjuje opasnost za ljudsku zajednicu, i problem postepeno rješava.

ANALIZA TRAJNIH MJERA

PRIMJENA ODGOVORNOG VLASNIŠTVA PASA U PRAKSI – RJEŠAVANJE SUŠTINE PROBLEMA

1. EDUKACIJA I PODIZANJE SVIJESTI

Edukacija je ključni element podizanja svijesti koje vodi do sretnih i uspješnih zajednica! Obrazovanje o potrebama psa, odgovorno vlasništvo i sigurnost u kontaktu sa psom ili u blizini pasa imaju poseban značaj u kontekstu održivog i trajnog rješavanja problema pasa lualica.

Za organe vlasti, od ključnog je značaja da budu transparentni i da obavještavaju javnost o svojim ciljevima i akcijama po ovom pitanju. Ako se zakonske sankcije za prekršitelje jasno daju na znanje i dosljedno primjenjuju i o njima se transparentno izvještava, broj prekršaja će se smanjiti, a vremenom će i sasvim nestati.

Konačni cilj podizanja svijesti je dovesti do promjene u stavovima i ponašanju, što u idealnim okolnostima dovodi do situacije da sankcioniranje postaje suvišno.

Komunikacijske kampanje mogu se oblikovati tako da efikasno prenesu ključne poruke, da educiraju i utječu na promjenu u stavovima i ponašanju. Kampanje organiziraju obučeni profesionalci koji razvijaju strategiju, provode kampanju i mjere njen uspjeh na osnovu temeljitih analiza i istraživanja.

Dva ključna cilja edukacije važna su za ubrzanje i optimizaciju efikasnosti, kao i za osiguravanje održivosti rješenja:

- **Edukacija vlasnika pasa**

Educiran vlasnik razumije svoje obaveze prema psu i njihov značaj u odnosu na zajednicu. Takav vlasnik razvija snažnu vezu sa svojim psom i brine o njegovim

potrebama. Tako se postiže to da se pas primjereno ponaša, da je zdrav i zadovoljan, i da ne postoji opasnost da pas razvije neželjene oblike ponašanja. Neželjeno ponašanje najčešći je razlog za napuštanje pasa i zbog toga je od ključnog značaja uključiti se u obuku pasa s pozitivnom motivacijom, gdje se fokus stavlja na uključenosť i edukaciju vlasnika; neophodna je i edukacija vlasnika za koje je prijavljeno da sa svojim psima ne postupaju na adekvatan način, kao predsanacijska mjera.

Obuka može biti jedna od korektivnih mjera koju propisuje nadležna inspekcija/institucija kako bi vlasnici izbjegli kazne.

- **Edukacija djece**

Edukacija djece o sigurnom kontaktu sa psom, potrebama pasa i odgovornom vlasništva psa pruža brojne koristi. Dok problem pasa lualica još traje, sigurnost djece kao najranjivije kategorije društva predstavlja prioritet. Djeca treba da razumiju prirodu i potrebe pasa kako bi bolje razumjela principe sigurnosti u kontaktu sa psom ili u blizini psa. Međutim, to ostaje važno i nakon što se problem riješi jer je kontakt sa psom nešto što se ne može izbjeći, a čak i vlasnički psi ako im se ne priđe na ispravan način mogu predstavljati opasnost. Pored toga, rana edukacija dat će nove generacije izgrađene svijesti, čime se osigurava da se problem neće ponoviti.

- **Edukacija opće javnosti**

Educiranje opće javnosti o suštini problema i efikasnom, u zakonu utemeljenom, humanom planu za rješavanje tog problema, inspiriranje javnosti da doprinese tom procesu, bit će od velike pomoći, s obzirom na to da se rješenje ne može ostvariti preko noći.

Iako to može zahtijevati dodatna sredstva, dobro je unajmiti stručnjake za komunikaciju, marketing i odnose s javnošću, koji će izraditi i provesti strategiju.

KAŽNJAVANJE NEODGOVORNIH VLASNIKA I DRUGIH RELEVANTNIH PREKRŠAJA

Najbolji način da se umanje posljedice neodgovornog vlasništva pasa i odnosa prema psima koje štete ne samo psima već i čitavoj zajednici je sankcioniranje! Preduvjet za sankcioniranje neodgovornosti je da se uspostavi baza podataka o psima i vlasnicima koja se zove **registar pasa**.

Kako bi se uspostavio efikasan registar pasa, potrebno je uvesti **obavezno stavljanje mikročipa** u veterinarskim ordinacijama. U mnogim progresivnim zakonodavstvima o dobrobiti životinja već postoji obaveza čipiranja životinja, što je slučaj i sa zakonom u Bosni i Hercegovini. Za uspješno provođenje ove mjere potrebno je raspolagati mehanizmima za identifikaciju napuštenih pasa i mehanizmima za sankcioniranja.

Primjer:

- 🐾 Pozivom na broj koji je aktivan 24/7 vlasnici mogu prijaviti izgubljene pse, a građani napuštene pse.
- 🐾 Hvatači za humano hvatanje pasa dolaze na lice mjesta i vrše identifikaciju psa pomoću skenera za mikročipove.
- 🐾 Hvatači za humano hvatanje pasa humano hvataju psa i odvođe ga u tranzicijsko sklonište.
- 🐾 Ako je pas izgubljen, kontaktira se vlasnik da dođe po svog psa.
- 🐾 Ako je pas napušten, vlasniku se izdaje propisana sankcija.
- 🐾 Napušteni pas se veterinarski obrađuje i prosljeđuje u program za udomljavanje.

Mnoge zemlje u kojima ne postoji problem pasa lualica raspolažu državnim registrom pasa ili objedinjenim bazama podataka, kao i sistematskim mehanizmima za sankcioniranje neodgovornih vlasnika, što uključuje i napuštanje pasa. Državni registar pasa svakako bi trebao biti obavezan, ali ako ne postoji, **moгуće je formirati lokalne registre (općinski, područni ili kantonalni) koje bi organi lokalnih vlasti koristili da provode mjere odgovornog držanja pasa i tako se približe održivom rješenju.**

U Bosni i Hercegovini državni registar pasa u nadležnosti je Državnog veterinarskog ureda. Odredbe i sankcije za osiguravanje odgovornog ponašanja vlasnika prema životinjama mogu se naći u državnom Zakonu o zaštiti i dobrobiti životinja. Cjelokupan tekst zakona možete naći preko ovog linka: http://www.dogstrust.ba/wp-content/uploads/2017/09/Zako_o_zastiti_i_dobrobiti_zivotinja.pdf

2. HIGIJENSKI SERVISI I HVATAČI ZA HUMANO HVATANJE PASA

Kako bi se efikasno vodila tranzicijska skloništa i pružila podrška provedbi odgovornog vlasništva psa, potrebno je uspostaviti higijenske servise s hvatačima obučenim u humanom hvatanju pasa korištenjem opreme za humano hvatanje pasa. Posao hvatača je da izvrši početnu obradu životinje (uhvati – identifikiraj – transportiraj).

U Bosni i Hercegovini zakonodavstvo propisuje posebne odredbe o higijenskim servisima, koje se mogu naći na: <http://www.dogstrust.ba/dokumenti/>

Shodno Zakonu o zaštiti i dobrobiti životinja Bosne i Hercegovine i drugim relevantnim lokalni zakonima, uništavanje zdravih i socijaliziranih pasa, surovo postupanje i zlostavljanje životinja podliježu krivičnom gonjenju i sankcijama.

NAPOMENA: Lokalni organi vlasti susjednih područja (općine, regije ili kantoni) mogu zajedno raditi na organiziranju zajedničkih higijenskih servisa, tranzicijskih skloništa, privremenih registara i sektora potrebnih za efikasnu primjenu mjera odgovornog vlasništva pasa u praksi.

3. TRANZICIJSKA SKLONIŠTA: VETERINARSKA OBRADA I UDOMLJAVANJE

Tranzicijska skloništa za životinje mogu biti efikasan, human i isplativ element rješenja ako se njima pravilno upravlja, za razliku od masovnih skloništa koja su često nehumana jer se brzo prepune, i prava noćna mora za budžet. Ona su samo usputna stanica za pse koji se tamo veterinarski obrađuju i obučavaju do udomljavanja. U Bosni i Hercegovini zakon propisuje da samo psi koji su bolesni i zaraženi do te mjere da je njihova dobrobit ugrožena ili predstavljaju opasnost za ljude mogu biti eutanazirani, o čemu odlučuje stručno lice, odnosno veterinar.

Shodno državnom zakonu o zaštiti i dobrobiti životinja, lokalne vlasti su te koje su odgovorne za formiranje skloništa za životinje u skladu s relevantnim odredbama zakona.

Odredbe za ovaj vid skloništa u BiH koje moraju zadovoljavati određene standarde rada i dobrobiti možete naći ovdje: <http://www.dogstrust.ba/dokumenti/>.

UDOMLJAVANJE je veoma važna trajna mjera koja zahtijeva pažljiv pristup kako bi se osiguralo da će usvajanje biti trajno. Pored udomljavanja kroz tranzicijska skloništa, ono se može vršiti i preko lokalnih i međunarodnih nevladinih organizacija.

EFIKASNI I USPJEŠNI POSTUPCI UDOMLJAVANJA

Efikasno udomljavanje nije samo udomljavanje velikog broja pasa već udomljavanje koje će trajati do kraja životnog vijeka psa. U suprotnom, raste rizik od vraćanja, ili još gore, napuštanja psa.

Osnovni postupak kvalitetnog udomljavanja obuhvata:

- Procjenu potreba i karaktera psa
- Utvrđivanje preferencija i mogućnosti potencijalnog udomitelja
- Pronalazak najboljeg spoja između vlasnika i psa

Naprimjer, neko ko vodi aktivan životni stil bi bio dobar spoj za psa koji treba dosta fizičke aktivnosti, dok mirnijem psu koji nije naročito aktivan odgovara vlasnik sa sličnim navikama.

NAPOMENA: Pored fizičke aktivnosti, postoje brojni drugi parametri za utvrđivanje najboljeg spoja između vlasnika i psa.

Dogs Trust Vodič za postupak udomljavanja nalazi se u dokumentu u prilogu, Aneksu 1.

VAŽNE INFORMACIJE ZA TRANZICIJSKA SKLONIŠTA KOJA PLANIRAJU UDOMLJAVANJE U INOZEMSTVU

Dogs Trust i Savez za pse i mačke Evropske unije (EU Dog & Cat Alliance) ne podržavaju međunarodno udomljavanje pasa i mačaka kao uobičajenu praksu, već kao moguće privremeno rješenje u posebnim slučajevima.

Ako dođe do toga da je u najboljem interesu životinje da bude udomljena u inozemstvu nakon što su se istražile sve druge domaće opcije, potrebno je ispuniti određene uvjete. Prije svega, međunarodno udomljavanje mora biti zakonito

Kretanje životinja za udomljavanje tretira se kao komercijalno kretanje. Samim tim usklađenost s EU Uredbom 576/20133 nije dovoljna, čak i kada su organizacije odgovorne za kretanje organizacije za zaštitu životinja ili humanitarne organizacije. Međunarodno udomljavanje mora se vršiti u skladu sa Balai direktivom (Direktiva 92/65/EEZ).

Koristi se postupak koji sprečava širenje bolesti preko međunarodnih granica.

Članovi EU Dog & Cat Alliance obavezuju se da međunarodno udomljavanje neće koristiti kao standardnu praksu, tj. primarno sredstvo za upravljanje populacijom pasa.

Članovi koji trenutno rade međunarodno udomljavanje saglasni su da će:

- a) iskoristiti raspoloživa sredstva na domaće kampanje usmjerene na sterilizaciju/kastraciju životinja i edukaciju lokalnog stanovništva o udomljavanju životinja unutar granica zemlje,
- b) raditi na tome da dođe dan da za međunarodnim udomljavanjem pasa i mačaka više neće biti potrebe.

Neke od najtežih bolesti za liječenje nisu uvijek na listama zakonskih uvjeta, ali su zapravo od ključnog značaja za sprečavanje prelaska granica gdje je profil bolesti drugačiji. Pogledajte Saveza za pse i mačke Evropske unije pod naslovom Postupak za sprečavanje širenja bolesti prilikom slanja pasa preko granice u Aneksu 3.

MEĐUNARODNO UDOMLJAVANJE JE RISKANTNO!

- 1 **Rizik od kretanja bolesti** (bolesti za koje nije obavezno testiranje ali sve češće stvaraju probleme za zemlju uvoznicu);
- 2 **Neki ulični psi se ne snalaze najbolje u novom domu u inozemstvu**, pa postoji rizik da budu napušteni u zemlji uvoznici ili ostavljeni u centrima za udomljavanje te zemlje;
- 3 **Pitanje dobrobiti pasa** koji se prevoze na udaljene destinacije
- 4 U velikom broju zemalja **ima previše pasa koji već čekaju udomljavanje** i koje nemaju potrebu za uvozom pasa iz drugih zemalja.

Tek kada su sve domaće opcije iskorištene, međunarodno udomljavanje može se vršiti, ali u skladu sa sistemom TRACES* (*Trade Control and Expert System*).

Ovaj sistem je višezječni alat Evropske komisije za online upravljanje za sve sanitarne uvjete u vezi s trgovinom i uvozom životinja, sperme i embriona, hrane, hrane za životinje i biljaka unutar EU.

Glavni cilj ovog alata je da digitalizira cjelokupan proces certifikacije i povezanih procedura, i u skladu je s deklaracijom Digitalne agende za Evropu.

TRACES je efikasan alat koji omogućava:

- **mogućnost praćenja** (praćenje kretanja, kako u EU tako i iz zemalja koje nisu članice EU);
- **razmjenu informacija** (omogućava učesnicima u razmjeni i nadležnim organima da jednostavno dođu do informacija o kretanju pošiljki, i ubrzanje administrativnih postupaka);
- **upravljanje rizicima** (brza reakcija na prijetnje po zdravlje praćenjem kretanja pošiljki i olakšavanjem upravljanja rizika za odbijene pošiljke).

Kontaktirajte TRACES podršku (+32 2 297 63 50) za više informacija ili ako želite obuku iz TRACES-a. Kontakt putem e-maila je SANTE-TRACES@ec.europa.eu

U Bosni i Hercegovini Državni veterinarski ured je institucija koja je nadležna za prijem neophodnih smjernica i preduvjeta za pridruživanje TRACES-u.

* TRACES je sistem za udomljavanje životinja u inozemstvu na zakonit, transparentan i siguran način, pri čemu skloništa koja udomljavaju mogu dobiti sredstva koja mogu iskoristiti za potrebe skloništa.

NAPOMENA: Dogs Trust procedure ne podržavaju udomljavanje u inozemstvo iz nekoliko razloga, uključujući:

- 1) rizik od kretanja bolesti (bolesti za koje nije obavezno testiranje ali sve češće stvaraju probleme za zemlju uvoznicu);
- 2) neki ulični psi se ne snalaze najbolje u novom domu u inozemstvu, pa postoji rizik da budu napušteni u zemlji uvoznici ili ostavljeni u centrima za udomljavanje te zemlje;
- 3) pitanje dobrobiti pasa koji se prevoze na udaljene destinacije;
- 4) u velikom broju zemalja ima previše pasa koji već čekaju udomljavanje i koje nemaju potrebu za uvozom pasa iz drugih zemalja.

4. UPRAVLJANJE OTPADOM

Ispravno upravljanje otpadom je u svakom slučaju važan dio efikasnog upravljanja zajednicom, ali u tranzicijskom periodu rješavanja problema naročito je važno u kontekstu prisutnosti pasa lualica na frekventnim mjestima u zajednici.

Upravljanje otpadom u ovom kontekstu ide skupa s privremenim nadzorom uličnih pasa.

Propisno zaštićen otpad osigurat će da psi ne borave na mjestima gdje je ključno smanjiti njihovo prisustvo, kao što su škole, bolnice, centar grada i turističke destinacije, jer su mjesta sa otvorenim otpadom izvor hrane psima koji žive bez vlasnika.

Nadzor nad psima koji privremeno žive na ulici, uključujući osiguravanje lokacija za njihovo redovno hranjenje, uz pravilno upravljanje otpadom, drastično će smanjiti moguće negativne posljedice prisustva pasa lualica i poboljšati njihovu dobrobit čak i prije nego se problem u potpunosti riješi.

ANALIZA PRIVREMENIH MJERA

1. MASOVNA STERILIZACIJA PASA LUTALICA

Sterilizacija je najefikasniji, humani i isplativ način za stabiliziranje veće populacije pasa lotalica. Međutim, treba imati na umu da ova mjera daje najbolje rezultate kada se kombinira s drugim mjerama sistema za upravljanje populacijom pasa i da neće u potpunosti djelovati ako vlasnici nastave napuštati pse ili odbijaju da ih steriliziraju te ako se nesterilizirani psi puštaju da se slobodno kreću te ih se konstantno dovozi iz drugih područja.

Sterilizacija je hirurški zahvat kojim se trajno zaustavlja reproduktivni ciklus životinje, te sprečava dotok štenaca koji će završiti na ulici, čime se zaustavlja eksponencijalni rast populacije pasa, naravno, pod pretpostavkom da su spriječena nova napuštanja.

Kompletan Vodič za organiziranje kampanja masovne sterilizacije možete naći u Aneksu 2.

2. NADZOR PASA KOJI ŽIVE U ZAJEDNICAMA

U kontekstu eskaliranog problema pasa lotalica, nevladine organizacije, aktivisti i građani imaju veoma važnu ulogu. Njihova saradnja s nadležnim lokalnim organima vlasti dovodi do mnogo bržeg rješavanja problema, sigurnijeg života u prelaznom periodu i veće dobrobiti životinja općenito.

Kod problema koji je uzeo maha tranzicijsko sklonište ne može primiti sve pse i ne mogu se svi psi s ulice udomiti. A podsjetimo se da su **masovna skloništa za pse rupe bez dna kad je u pitanju proračun, a pritom su krajnje nehumana za pse**. Kako bi se izbjegla greška koju mnogi prave uvjereni da su masovna skloništa rješenje za problem, i kako tranzicijska skloništa ne bi prerasla u masovna, jedina alternativa je da se određeni broj zdravih, socijaliziranih i steriliziranih pasa pusti da pod organizovanim nadzorom prožive svoje živote u zajednici.

S druge strane, ako se organizira nadzor, što se također omogućava obilježja-

vanjem pasa lotalica mikročipom i ušnom tetovažom ili maršicom u sklopu kampanja Uхвати – Steriliziraj – Vakciniraj – Pusti (USVP), ovi psi neće predstavljati rizik za ljude, već će čak poslužiti kao korisni čuvari svojih teritorija od novih, nepoznatih i (veterinarski) neobrađenih i nesocijaliziranih pasa koji su ili u prolazu ili su ostavljeni na ulici. Ti novi psi u nepoznatom okruženju, mogu predstavljati rizik za ljude i dalje se razmnožavati.

ZAKLJUČAK

Kao i svaki drugi akumulirani problem eskalirani problem pasa lotalica traži holistički i sistematski pristup, za koji prije svega treba razumjeti uzrok i suštinu, te shodno tome plan postupanja s ciljem **uklanjanja izvora problema i stabilizacije populacije uličnih pasa**, uz istovremeni rad na sterilizaciji, ponov /nom udomljavanju i nadzoru steriliziranih, zdravih i socijaliziranih pasa koji trenutno žive u zajednici.

Ne postoje instant rješenja!

Prečice koje podrazumijevaju nepotrebno uništavanje pasa ne daju rezultate već zapravo samo odgađaju trenutak kada će se početi s održivim rješavanjem. Elementi sistema su jasni i jednostavni, ali njihova primjena zahtijeva snažnu inicijativu i posvećenost nadležnih organa vlasti kao i napore svih uključenih strana.

Ključ održivosti rješenja krije se u istovremenoj primjeni i privremenih i stalnih mjera sistema, te rad na edukaciji i podizanju svijesti javnosti. Samim tim, problem pasa lotalica koji se akumulira već duže vrijeme **može** se riješiti efikasno i permanentno, u relativno kratkom roku, ali ne preko noći, jer preko noći nije ni nastao.

REFERENCE

Humano upravljanje životinjama ljubimcima – verzija na lokalnom jeziku:

<http://www.icam-coalition.org/downloads/ICAM%20Co%20Humane%20Dog%20Population%20Management%20Guidance%20Bosnian.pdf>

Stray Dog Population Control, OIE – Svjetska organizacija za zdravlje životinja, dostupno samo na engleskom jeziku:

http://www.oie.int/index.php?id=169&L=0&htmlfile=chapitre_aw_stray_dog.htm

Međunarodno udomljavanje po nedavnoj izjavi Britanskog veterinarskog udruženja, dostupno samo na engleskom jeziku

https://www.bva.co.uk/news-campaigns-and-policy/bva-community/bva-blog/what-is-the-disease-risk-from-imported-dogs-/?dm_i=3VUQ,GF2J,3KUKJX,1R4AN,1

Mapa pojave bolesti dostupna je samo na engleskom jeziku:

<https://www.cvbd.org/en/occurrence-maps/world-map/>

Preporučuje se da sve organizacije koje namjeravaju učestvovati u međunarodnom udomljavanju koriste mapu koja se može naći preko ovog linka kako bi vidjele koje su bolesti upoređene između zemlje porijekla i zemlje odredišta. Osigurati odgovarajuće testiranje pasa za izvoz (čak i ako to nije zakonom obavezno) kako bi se osiguralo da neće prenijeti ove bolesti u zemlju odredišta.

ANEKS 1

METODA „UHVATI-STERILIZIRAJ -VAKCINIRAJ-PUSTI“- USVP

Uvod

Faktori koji utječu na veličinu populacije

a) Stavovi i ponašanje ljudi

Uvjerenja i stavovi lokalnog stanovništva utječu na to kako se oni ponašaju prema životinjama, naročito psima, i predstavljaju najvažniji faktor koji utječe na brojnost i stanje populacije pasa lotalica. Rad na mijenjanju stavova vezanih za vlasništvo pasa pomoći će dobrostanju pasa i umanjiti glavni izvor populacije pasa lotalica – napuštanje. Obrazovni aspekt važan je za program upravljanja populacijom pasa (engl. *DPM program*), koji je direktno vezan za ljudske stavove.

b) Reproductivni kapaciteti populacije pasa

Kampanjama sterilizacije možemo smanjiti reproductivne kapacitete određene populacije pasa; prioritet se u DPM programima primarno daje ženkaama s obzirom na to da one predstavljaju ograničavajući faktor u smislu reproductivnog kapaciteta životinja. Pored sterilizacije potrebno je i pravilno upravljanje komercijalnim nabavnim lancem kako bi se pratio priliv pasa i redovno osvježavao registar životinja. Pojam komercijalnog nabavnog lanca obuhvata i uzgajivače, kod kojih treba primijeniti isti pristup.

c) Pristup resursima

Faktor koji pse potiče na okupljanje u određenim područjima je dostupnost resursa. Boljim upravljanjem komunalnim otpadom i ograničavanjem mjesta gdje je ljudima dozvoljeno da hrane pse lotalice akteri mogu utjecati na kretanje i prisustvo populacije pasa lotalica. To znači da se time može smanjiti oportunističko lutanje pasa lotalica, s tim da odstranjivanje resursa s jednog mjesta može natjerati pse da hranu potraže drugdje i trajno napuste to područje. Obratite pažnju na to da potpuno odstranjivanje resursa (izvora hrane) također može negativno utjecati na sposobnost preživljavanja nekih pasa.

Procjenjivanje veličine populacije pasa

Procjena brojnosti populacije pasa neophodna je da bi se pripremili realni planovi za intervenciju i da bi se pratila uspješnost te intervencije. Međutim, za maksimalno efikasnu intervenciju potrebne su i dodatne informacije, naprimjer: stepen nadzora nad vlasničkim psima (da li im je dozvoljeno da lutaju ili ne), porijeklo lotalica i sl. Sve ovo trebali bi uraditi lokalni akteri, npr. SVO, Dogs Trust ili neka druga organizacija prije bilo kakve obimnije intervencije.

Predlaže se metoda "označi-ponovo uhvati", koja može biti djelotvorna ukoliko se provede malo ranije kako bi se suzbili predvjeti za emigraciju, mortalitet i priliv novih pasa u populaciju. Populacija pasa može se procijeniti na slučajnom uzorku ulica, brojanjem svih uočenih pasa i zatim dijeljenjem tog broja s dužinom pregledanih ulica. Iste ulice moraju biti dio uzorka i u svim budućim prebrojavanjima kako bi se tačno izmjerili efekti provedenih aktivnosti na populaciju pasa. Odabrani putevi moraju biti reprezentativni za region u kojem se provode USVP aktivnosti ili je planirano njihovo provođenje. Gustina populacije pasa izražena kao broj pasa po kilometru je najpodesniji način prezentacije kako za lokalne vlasti tako i za građane. Oni su ti koji direktno prebrojavaju pse na ulicama, tako da će taj podatak biti blizak općoj predstavi ljudi o brojnosti pasa. Dodatne informacije o randomizaciji uzorka i pravilnoj analizi mogu se dobiti od Predstavništva Fondacije Dogs Trust u BiH.

Metoda izgleda otprilike ovako:

- psi se označavaju i puštaju nazad u populaciju;
- vrši se nadzor populacije pasa; bilježi se broj obilježenih i neobilježenih pasa.

$$\frac{\text{Broj prvobitno označenih pasa} \times \text{ukupan broj uočenih pasa}}{\text{Broj označenih pasa (ponovno brojanje)}} = \text{Procjena populacije}$$

Sterilizacija pasa

Dugoročno gledano, najdjelotvornija strategija predviđena zakonom je sterilizacija napuštenih životinja, iako je važno razumjeti da ova mjera u izolaciji, bez drugih intervencija, ne daje rezultate. Sprečavanje razmnožavanja životinja rezultirat će dugoročnim smanjenjem njihove brojnosti, a pored toga iskorjenjuje određena nepoželjna ponašanja. USVP (uhvati-steriliziraj-vakciniraj-pusti) program uključuje sljedeće:

- hvatanje, rukovanje i transport pasa,
- smještanje i brigu o psima,
- hirurški zahvat, pre-, peri- i postoperativnu njegu, analgeziju i anesteziju (s aseptičnim tehnikama),
- eutanaziju (u slučaju da se smatra neizbježnom radi dobrobiti psa),
- vođenje evidencija i analizu podataka,
- izradu baze podataka i primjenu zakona,
- monitoring i evaluaciju.

Molimo vidite reference na: <http://www.icam-coalition.org/downloads/ICAM%20Co%20Humane%20Dog%20Population%20Management%20Guidance%20Bosnian.pdf>, u potpunosti nabrojane na strani 15. ovog dokumenta.

Organizacija i izvođenje USVP kampanja

Prije uvođenja sistema za upravljanje populacijom pasa, općine koje žele pokrenuti aktivnosti na rješavanju problema pasa lualica moraju u skladu sa strukturom predložiti nove projekte zajedničkom vijeću.

- Obrazovanje budućih vlasnika pasa, od izuzetnog značaja za postizanje održivog rješenja, najbolje je provoditi putem školskih radionica uz pomoć lokalnih NVO. Iako će im biti potrebne određene dozvole od lokalnih ministarstava da bi ušli u škole, ovo je rješenje fleksibilnije i brže od postupka uvođenja brige o dobrobiti pasa u nastavni plan i program na državnom nivou, što bi trebao biti dugoročni cilj svih aktera. Ekološka služba ili jedinica može načelnika općine uputiti u problem i predložiti potrebne korake, predložiti aktere i provesti početnu analizu po principima navedenim u dijelu koji se odnosi na procjenu broja pasa ([Procjena broja pasa](#)).
- Po prijemu preporučenog nacrtu USVP kampanje od ekološke službe/jedinice, načelnik može predložiti metodologiju za USVP i cjelokupni DPM sistem zajedničkom vijeću.
- Informacije o USVP i DPM sistemu moraju biti koncizno i na odgovarajući način predstavljene široj javnosti, zajedno s predloženim datumima za pripremu, provedbu i monitoring samog projekta. Lokalni NVO-i mogu proširiti glas o tome i pružiti pomoć u praćenju pasa vraćenih na ulice nakon sterilizacije (USVP).

- Od lokalnih veterinarskih stanica mogu se tražiti ponude za usluge sterilizacije; veterinari moraju kompetentno poznavati hirurške tehnike i imati na raspolaganju barem još jednog veterinara i tehničara koji će im pružiti pomoć. Razvijanje standarda, protokola i propisa vezanih za hiruršku reproduktivnu kontrolu, što uključuje hirurške zahvate, anesteziju, analgeziju, prevenciju sepse, pregled životinja prije operacije, praćenje tokom i nakon operacije te dalje postupke koji su neophodni da bi se osiguralo neometano, humano i efikasno provođenje kampanje sterilizacije. Sve ove resurse možete naći na web-stranici Predstavništva [Dogs Trusta u BiH www.dogs-trust.ba](http://www.dogs-trust.ba) (Knjiga hirurgije, Knjiga anestezije, SOP).
- Prikupljanje pasa za USVP program može se vršiti putem nadležnih lokalnih službi. Nadležna služba dio je cijelog sistema i mora biti organizirana u svakoj općini. Dogs Trust može ponuditi podršku u vidu obuke zaposlenih o humanim tehnikama hvatanja i sigurnosti oko životinja.
- Treba pozvati širu javnost da iskoristi subvencionirani sistem sterilizacije, obaveznog mikročipiranja i vakcinacije protiv bjesnila ili da svoje pse registriira u veterinarskoj klinici po vlastitom izboru.
- Svi psi (lualice i ljubimci) uključeni u program moraju biti evidentirani u bazi podataka, koja će predstavljati osnovu po kojoj nadležne vlasti, npr. veterinarska inspekcija, mogu provoditi Zakon o zaštiti i dobrobiti životinja iz 2009. godine. Kažnjavanje neodgovornih vlasnika pasa može predstavljati osnovu kako za poboljšanje dobrobiti životinja, tako i za smanjenje negativnog utjecaja pasa lualica na lokalne zajednice.
- Formiranje privremenih azila s ciljem udomljavanja bilo bi naredni logični korak. Time bi se smanjio problem pasa lualica i podigla svijest o dobrobiti pasa.

Predložene standardne operativne procedure (SOP) za USVP kampanje

Da bi se osigurala efikasnost, dobrobit pasa i poštovanje zakona, USVP kampanje moraju imati Standardne operativne procedure (SOP) za svaki segment, kao i za monitoring, izvještavanje i evaluaciju. Ispod su navedene SOP zasnovane na iskustvima i stručnosti Dogs Trusta. Da bi provele USVP kampanje, lokalne vlasti moraju imenovati nadležne institucije i koordinateure koji će pratiti, izvještavati o provedbi i osigurati pravilnu primjenu procedura te prijaviti sve nepravilnosti relevantnim inspekcijama u cilju njihovog sankcioniranja.

Opći princip i svrha projekta

Svrha projekta sterilizacije je da smanji reproduktivne kapacitete i time smanji brojnost populacije pasa lualica. S obzirom na to da trenutno i lualice i vlasnički psi predstavljaju potencijalni izvor novih generacija pasa lualica, projekt bi trebao ponuditi besplatnu sterilizaciju kako lualica, tako i vlasničkih pasa.

Da bi se utjecalo na buduću populaciju pasa lualica, prioritet će se staviti na sterilizaciju ženki, s tim da će mužjaci biti kastrirani ukoliko ima prostora na klinici. Psi lualice koji imaju neku vrstu staranja potencijalno se mogu uspješnije razmnožavati i podizati štenad stoga što lakše dolaze do resursa, tako da će psi lualice sa starateljima imati prioritet.

Opći principi hvatanja

Hvatački tim se prije svega mora upoznati sa svojom lokalnom zajednicom i uspostaviti odnose s ljudima koji im mogu pomoći u izvršavanju zadatka. Hvatači bi trebali raditi u saradnji s članovima zajednice, naročito onima koji se brinu o uličnim psima lualicama koji nemaju vlasnike kako bi u tom području pronašli i uhvatili pse na način koji će im prouzrokovati najmanju količinu stresa. Jako nervozni i plašljivi psi možda imaju staratelje (hranitelje) koji ih mogu smiriti, uzeti ili olakšati njihovo hvatanje.

Pristup psima uz pomoć članova zajednice vjerovatno će zahtijevati više vremena u početnoj fazi; međutim, kada se ovaj način pristupanja psima uvriježi, može se pokazati efikasnijim od tradicionalnih metoda hvatanja koje se bave isključivo psom.

Ako aktivno uključimo članove zajednice tako što ćemo ih pitati da nam pomognu da zajedno pronađemo i uhvatimo pse, te da im nakon toga pruže osnovnu postoperativnu njegu u vidu jednostavnog skloništa, vode i hrane, time potičemo brižan i odgovoran odnos i osiguravamo da će pas imati najbolji mogući oporavak i šansu da će se eventualne postoperativne komplikacije primijetiti i liječiti.

Poznato je da je hvatanje pasa stresno za psa, ali osoblje zaduženo za hvatanje i rukovanje psima u okviru programa sterilizacije mora uvijek staviti dobrobit pasa na prvo mjesto.

Sve aktivnosti hvatanja i rukovanja vršit će se u skladu sa smjernicama Svjetske organizacije za zdravlje životinja (OIE, poglavlje 7.7. Zdravstveni kodeks kopnenih životinja), kako slijedi:

- Hvatanje, transport i čuvanje pasa mora se vršiti na human način.
- Hvatanje se mora vršiti uz minimalnu primjenu sile, uz korištenje opreme koja pomaže njihovom humanom hvatanju.
- VAŽNO: Za hvatanje se ne smiju koristiti gole žičane omče!!!
- Pored toga, prilikom hvatanja primjenjuju se najbolje prakse, a sve osoblje će koristiti minimalno invazivne metode hvatanja i rukovanja.

Svi hvatački timovi svoje zadatke trebali bi izvršavati propisno i savjesno, u skladu sa svim uputstvima i postupcima propisanim domaćim propisima koji se odnose na dobrobit životinja, što uključuje smještaj i transport životinja.

ANEKS 1a

**STANDARDNE OPERATIVNE PROCEDURE
(SOP) ZA PROVOĐENJE USVP KAMPANJE**

SOP/1

Veterinarski standardi

- Sve veterinarske klinike koje učestvuju u programima sterilizacije moraju se pridržavati visokog standarda higijene i svih važećih propisa.
- Sve osoblje uključeno u operativne zahvate na psima mora biti osposobljeno za tehnike sterilizacije pasa (INFO O DT PROGRAMU U VFUNSA).
- Nakon svake operacije radne površine u operacionoj sali i pripremnoj prostoriji moraju se očistiti. Pored toga, na kraju svakog radnog dana kada se vrše operacije, potrebno je očistiti pod i zidove operacione sale i po potrebi pomjeriti operacioni sto da bi se uklonile sve nečistoće. Detaljnije informacije mogu se naći u MN/APP/4. Za odlaganje igala, staklenih ampula i skalpela obavezno se koristi posuda za odlaganje oštih predmeta kako bi se smanjila mogućnost slučajnih povreda, što je istovremeno i dobra praksa.
- Na kraju radne sedmice pripremna prostorija i operaciona sala moraju se temeljno očistiti odgovarajućim sredstvom za dezinfekciju. Ovo podrazumijeva čišćenje svih površina i odmicanje svih pokretnih predmeta radi njihovog čišćenja i čišćenja okolnog prostora.
- Veterinar mora vlasnika zamoliti da potpiše saglasnost prije nego što pristupi sterilizaciji psa i mora vlasniku izdati otpusno pismo prilikom vraćanja psa vlasniku (hvatači pasa isto to moraju uraditi za staratelje pasa lualica, ako ih mogu naći, i vlasnike u slučaju da se pas transportuje zbog toga što vlasnik ne može doći do klinike).
-
- Veterinari moraju čuvati tačnu evidenciju steriliziranih pasa kako bi je mogli proslijediti lokalnim institucijama nadležnim za inspekciju i evidencije.
-
- Klinika je dužna da se pobrine da su preporučeni lijekovi registrirani za upotrebu kod pasa u nadležnosti u kojoj se vrši operacija ili mora pronaći registrirani zamjenski lijek. Ukoliko se zamjenski lijek ne može naći, operacija se ne smije izvršiti.

SOP/2

Smrt

1. U slučaju da pas uquine u bilo kom trenutku tokom kampanje sterilizacije, veterinar-hirurg odgovoran za kliniku ili voditelj tima odgovoran za hvatački tim izrađuje izvještaj o tome što je prije moguće.
2. Izvještaj treba da sadrži sljedeće:
 - a. starost i spol psa,
 - b. datum prijema/hvatanja,
 - c. datum smrti,
 - d. vrijeme smrti (doba dana),
 - e. razlog uginuća, ukoliko je poznat,
 - f. datum i vrijeme sterilizacije, po potrebi,
 - g. ime hirurga koji je izvršio operaciju.
3. Obdukcija se kod vlasničkih pasa vrši isključivo uz izričitu saglasnost vlasnika. Odgovorna osoba mora vlasniku objasniti da za ovaj postupak treba vremena i da, ukoliko se odluči za obdukciju, neće moći preuzeti tijelo životinje.

SOP/3

Politika

Eutanazija. Psa treba humano usmrtniti ako pati i nema praktičnog načina da se ta patnja ublaži dovoljno da pas može nastaviti normalan život bez bola i patnje. Iako se u obzir uzima i finansijski aspekt, dominantni faktor pri odlučivanju moraju biti praktični aspekti liječenja i mogućnost da pas u budućnosti vodi zdrav i normalan život. Pored toga, opciju eutanazije treba razmotriti i kod pasa koji predstavljaju veliku opasnost za osoblje, odnosno za građane u slučaju da se pas vraća na ulicu.

Patnja. U slučaju da se eutanazija razmatra zbog patnje, odluku donosi stručni tim pod vodstvom veterinar-hirurga.

Opasan pas. Ukoliko se pas smatra opasnim, treba razmotriti historiju, starost i ponašanje psa. Veterinar-hirurg mora prvo utvrditi postoji li neki tjelesni poremećaj koji utječe na ponašanje psa. Stručnjak za ponašanje pasa procjenjuje psa, a odluku zajednički donosi veterinar i stručnjak za ponašanje. Odluka se unosi u dosije psa, a provedena radnja uključuje se u završni izvještaj o evaluaciji.

Patnja - hitni slučajevi. U hitnim slučajevima, kada je pas u agoniji i vjeruje se da je eutanazija najvjerovatniji ishod, odluka se donosi odmah i veterinar-hirurg pristupa eutanaziji. Odluka se unosi u dosje psa i evidentira kao hitna eutanazija u veterinarskoj bazi podataka u klinici, uz obavještanje koordinatora kampanje.

Opasan pas - hitni slučajevi. U hitnim slučajevima vezanim za opasnog psa potrebno je poduzeti sve napore da se pas sigurno obuzda radi dalje procjene. Ako bi to izložilo osoblje i/ili građane znatnoj neposrednoj opasnosti, veterinar-hirurg donosi odluku o hitnoj eutanaziji. Odluka se unosi u dosije psa i evidentira kao hitna eutanazija (ponašanje) u veterinarskoj bazi podataka u klinici, a koordinatorskomu kampanje se odmah šalje obavijest o tome.

Bjesnilo. Ukoliko postoji mogućnost da je pas bijesan, psa odmah treba staviti u izolaciju. Potrebno je odmah obavijestiti lokalne vlasti, uključujući institucije za zaštitu i suzbijanje zaraznih bolesti i zatražiti savjet od nadležnog organa.

SOP/4

Prikupljanje pasa

1. Psi se prikupljaju u područjima koja su odabrana i definirana u dogovoru s koordinatorom projekta.
2. U datom području prije prikupljanja treba distribuirati informativne letke kako bi obavijestili građane o tome.
3. Psi se mogu preuzeti i na razuman zahtjev vlasnika, šire javnosti ili lokalnih vlasti, a Dogs Trust treba obavijestiti o psima koji će biti prikupljeni na datim područjima.
4. Hvatači prije toga stupaju u kontakt s građanima u područjima na kojima je planirano hvatanje pasa, kako bi osigurali da se vlasnici i staratelji pasa slažu da njihov pas uđe u program; hvatači pasa bi trebali od građana za tražiti pomoć u lociranju pasa.
5. Ako pas ima vlasnika ili staratelja, organizacija koja preuzima psa mora dobiti pismenu saglasnost vlasnika ili staratelja da njihov pas uđe u program (obrazac se nalazi u prilogu) prije nego što psa isporuči jednoj od veterinarskih stanica. Staratelji su građani koji se brinu o psima lutalicama koji žive na ulici i nemaju vlasnika.
6. Svi hvatači bi trebali dobiti pismenu saglasnost od vlasnika ili staratelja kao potvrdu da su isti saglasni i prihvataju da će psi koje daju projektu biti sterilizirani, vakcinirani, tetovirani i označeni ušnom markicom od projekta i zatim vraćeni na mjesto gdje su nađeni ili u ruke vlasnika.

Prioritet imaju psi koji su najpogodniji za sterilizaciju:

7. Pse ne treba prikupljati radi punjenja kapaciteta u azilima. Prikupljeni se psi steriliziraju i zatim vraćaju vlasniku ili zajednici.
8. Za potrebe sterilizacije ženke imaju prioritet nad mužjacima. *Međutim, ukoliko klinika ima prostora, steriliziraju/kastriraju se i mužjaci.* Mužjaci bez kriptorhizma imaju prioritet nad mužjacima koji pokazuju znakove kriptorhizma.

9. Ženke u periodu laktacije, ženke u periodu tjeranja i psi ispod šest mjeseci starosti ne prikupljaju se radi sterilizacije. Vidjeti prilog s uputstvima za procjenu starosti na osnovu zubala.
 - 9.1 Sterilizacija ženki u periodu laktacije nije dozvoljena. Ženki se mora dozvoliti da othrani i odnjeguje štenad dok se ne odbiju i tek onda pristupiti sterilizaciji.
 - 9.2 Tačna lokacija (po mogućnosti GPS koordinatama) svake ženke koja doji; u izvještaj upisati i procijenjenu dob štenadi kako bi se organizirao povratak na lokaciju i preuzimanje majke čim se sterilizacija bude mogla sigurno izvršiti i kasnije preuzimanje štenadi radi sterilizacije kada navrše šest mjeseci starosti.
10. Agresivni psi se ne preuzimaju i, mada se od pasa može očekivati određena doza agresivnosti zbog straha i stresa tokom hvatanja, psi za koje se zna da su agresivni neće se hvatati za potrebe ovog programa, s obzirom na to da to leži izvan zacrtanog okvira.

SOP/5

Mikročipovani psi

1. Nakon što je pas uhvaćen, hvatački tim psa obavezno skenira. Ako je psa teško skenirati zbog njegovog ponašanja ili stresa, pas se skenira nakon što stigne u kliniku.
2. Ako pas ima mikročip, hvatački tim i/ili klinika mora poduzeti sljedeće korake:
 - 2.1. Raspitati se o psu, prikupiti sve dostupne informacije i provjeriti u bazi podataka / registru pasa da li pas ima vlasnika i je li steriliziran u okviru neke druge kampanje.
 - 2.2. Ako pas nije registriran u bazi podataka i vlasnički status je nepoznat, pas se **ne preuzima**; ako je pas skeniran u klinici, mora se vratiti na mjesto gdje je pronađen što je prije moguće.
 - 2.3. Ako je pas registriran u bazi podataka, to potvrđuje da je već steriliziran i potrebno je uraditi sljedeće:
 - 2.3.1. Ako pas ima vlasnika, kontaktirati vlasnika i obavijestiti ga gdje se pas nalazi. Pas se vraća vlasniku u skladu s propisanim RDO mjerama (ako pas nije prijavljen kao nestao, pretpostavlja se da je napušten ili pušten da luta, što je u oba slučaja podložno sankcijama).
 - 2.3.2. Obavijestiti nadležne organe i napraviti zabilješku u bazi podataka.
 - 2.3.3. Ako se na osnovu podataka iz baze utvrdi da je pas lualica, psa treba transportirati do odgovarajuće klinike i provesti dopunske mjere (ušna markica, tetovaža, vakcinacija i odstranjivanje crijevnih parazita). Pas se zatim vraća na mjesto gdje je pronađen.

SOP/6

Prilaženje psima

1. Procijenite datog psa i odaberite odgovarajuću taktiku i opremu. Uvijek se prvo odlučite za najmanje invazivan način hvatanja i obuzdavanja. Ako hranitelj ili vlasnik ne vlada psom, možda će biti potrebno mehaničko hvatanje.
2. Zapamtite da će svaka radnja hvatača isprovocirati reakciju p(a)sa.
3. Ocijenite lokaciju na kojoj se pas nalazi. Ako je pas blizu potencijalne opasnosti, npr. prometne ulice, polako ga tjerajte prema sigurnijem području radi lakšeg hvatanja.
4. Izbjegavajte direktan kontakt očima, pošto bi to psa moglo potaći da bježi ili postane agresivan.
5. Hvatač bi trebao držati tijelo u neprijetećem položaju i neupadljivo se približiti. Pokreti moraju biti mirni i spori.
6. Opremu treba držati iza leđa ili nisko sa strane, zavisno od vrste opreme koja se koristi.
7. U slučaju da pas pokuša bježati, hvatač ne treba odmah poći za njim jer bi to dodatno uplašilo psa i otežalo dalje pokušaje hvatanja. Uplašen pas satjeran u ugao može postati agresivan.

SOP/7

Tehnike hvatanja

1. Izbor tehnike hvatanja zavisi od psa, situacije, lokacije i stručnosti. Uvijek prvo treba razmotriti opciju minimalnog vezivanja/obuzdavanja psa, ako su staratelji psa dostupni, treba zatražiti njihov savjet prije pokušaja hvatanja.
2. Sljedeće metode smatraju se prihvatljivim za hvatanje pasa i koristit će se tokom cijelog programa:
 - ručno hvatanje,
 - povodac s kliznom omčom,
 - mreža,
 - fleksibilna omča i kruti štap sa zateznom omčom,
 - zamke,
 - hemijsko hvatanje.
3. Ako hvatač želi uhvatiti životinju ručno, prvo treba procijeniti je li pas prijateljski nastrojen i može li mu se prići. Psu možete ponuditi hranu da ga privučete i ako pas pozitivno reagira na nježno milovanje i dodir, možete pokušati da ga jednom rukom polako uzmete za labavu kožu na gornjem dijelu vrata, što bliže glavi, a drugu ruku stavite s donje strane trupa. Psa podignite i stavite pravo u transportni kavez ili vozilo. Koristite odgovarajuće rukavice radi zaštitu od ujeda.
4. **Brahicefalični psi**, odnosno psi sa spljoštenom njuškom i buljavim očima **ne smiju se hvatati za kožu na vratu**. Ti psi imaju plitke očne duplje i ako ih prejako uhvatite za kožu vrata, može se desiti da oko ispadne iz duplje.
5. Ako koriste povodac s omčom, hvatači moraju imati na umu da se puno pasa opire kada prvi put osjeti stezanje oko vrata; urinacija i pražnjenje crijeva su isto česta pojava. Hvatač treba stajati mirno i dopustiti psu da se umiri prije nego što odluči šta dalje. Ako pas počne da se guši, popustite povodac. Ako pas pokuša da se udalji od vas, ne pružajte otpor i ne vucite povodac na suprotnu stranu, idite za psom prateći liniju najmanjeg otpora. Kada se pas dovoljno smirio da možete da ga pomilujete i podignete, nastavite kao što je opisano u tački 4. gore. Međutim, ako se pas pokaže kao agresivan, upotrijebite štap s omčom na kraju.
6. Mreža s obručima može se koristiti za hvatanje životinja u trku tako što ćete mrežu postaviti na put psu koji trči ili je možete nabaciti preko psa dok miruje, ali ne smijete je pokušavati prebaciti preko psa dok trči jer bi ga metalni obruč mogao povrijediti. Kada je životinja ušla unutra, podizanjem obruča pas ostaje na dnu mreže.
7. Pri upotrebi fleksibilne omče operater mora prethodno provući ruku kroz uzicu na kraju ručke. Nakon hvatanja fleksibilnom omčom psa, treba potpuno osigurati pomoću krutog štapa s omčom. Prilikom prebacivanja osigurajte da je omča štapa prešla preko ručke fleksibilne omče kako bi je nakon toga mogli sigurno skinuti sa psa.
8. Kruti štap s omčom koristi se isključivo za pse koji su prethodno uhvaćeni fleksibilnom omčom ili povocem s kliznom omčom, kao i za pse kojima ste tiho prišli i stavili omču oko vrata kako bi ih obuzdali. Nakon što je pas osiguran pomoću štapa s omčom, hvatač treba ostati miran i tih sve dok se pas ne primiri. Umirujte psa tiho pričajući, psima koji ne pokazuju znakove agresije pomaže i lagano milovanje.
9. **Nepravilna upotreba krutog štapa s omčom može biti izuzetno opasna za psa**. Ni u kom slučaju se pas ne smije dizati ili držati u zraku pomoću štapa ako nemate pomoć druge osobe koja bi psa podupirala s donje strane trupa. Sve vrijeme dok je pas uhvaćen na štapu, morate voditi računa da omča nije previše stegnuta oko vrata, pogledajte jezik i ako je poplavio, popustite stisak.
10. Po mogućnosti, transportni kavez treba donijeti do psa umjesto da se pas vodi do kaveza ili vozila.

SOP/8

Upotreba zamki za pse

1. Zamke se postavljaju na mjestima zaklonjenim od pogleda građana; ako se postavljaju na privatnom posjedu, neophodna je saglasnost vlasnika. Zamku je bolje postaviti uz zgradu ili veće objekte, bolje u hladu nego na otvorenom. Pobrinite se da bude na mjestu koje je u hladovini. Zamka se stavlja na ravnu podlogu da bi bila stabilna, a žičani pod pokriva se zemljom da životinja ne bi hodala po žici.
2. Porazgovarajte s lokalnim stanovništvom i starateljima da biste dobili dozvolu za postavljanje zamke ako se dobra lokacija nalazi na privatnom posjedu. Često će biti spremni da nadziru i čuvaju zamku za vas.
3. **Ne ostavljajte konzerve hrane za pse u zamci.**
4. Provjeravajte zamke najmanje dva puta dnevno i zabilježite lokaciju svake zamke, kada je zadnji put provjerena i sve primijećene aktivnosti. Aktivnost može biti npr. "zamka prazna, mamac pojeden" ili "ulaz u zamku zatvoren". Ako je zamka prazna, a mamac pojeden, provjerite je li zamka stabilna i osjetljivost okidača mehanizma za zatvaranje.

SOP/9

Hemijsko hvatanje

1. Hemijsko hvatanje zahtijeva posebnu stručnost i smatra se posljednjom opcijom koja se koristi samo u najtežim slučajevima i pod posebnim okolnostima.
2. Hemijsko hvatanje mogu vršiti samo operativci koji su osposobljeni i ovlaštteni za hemijsko hvatanje u skladu s lokalno važećim propisima. Osobama osposobljenim za hemijsko hvatanje daju se zasebna pismena uputstva.

SOP/10

Zaštita od tetanusa i bjesnila

1. Svi pojedinci i organizacije uključene u projekt sterilizacije moraju osigurati da su svi njihovi zaposleni i volonteri vakcinirani protiv tetanusa.
2. Svi pojedinci i organizacije uključene u projekt sterilizacije moraju osigurati da su svi njihovi zaposleni i volonteri primili pasivnu imunizaciju od bjesnila.
3. Svi ujedi i ogrebotine koje su došle u kontakt sa psećom slinom moraju se temeljito isprati vodom i sapunom najmanje deset minuta i odmah treba potražiti medicinski savjet o potrebi za vakcinacijom nakon izlaganja. Svi timovi sa sobom moraju nositi vodu i sapun tako da mogu isprati ranu čak i ako se ujed dogodi na mjestu gdje nema vode.

SOP/11

Vođenje evidencija

Vođenje evidencija od ključnog je značaja u svakom trenutku i u svim fazama kampanje.

Hvatački timovi:

1. Hvatački timovi mogu koristiti obrazac u Prilogu 1. za evidentiranje datuma, vremena i mjesta hvatanja, uz ispunjavanje drugih obaveznih polja.
2. Svim uhvaćenim psima daje se jedinstveni identifikacijski broj pod kojim se pas vodi tokom cijele kampanje. Hvatački tim taj broj upisuje u obrazac evidencije.
3. Hvatački tim treba biti opremljen identifikacijskim ogrlicama (ID ogrlice), koje će staviti psu oko vrata na licu mjesta. Podaci upisani na ID ogrlicu moraju biti identični onima upisanim u obrazac.
4. Dosje za svakog psa kompletira se tokom procjene koja se vrši četiri dana kasnije. Vidjeti SOP 13 za dodatne informacije o zahtjevima vezanim za procjenu.

SOP/12

Transport pasa

1. Vozilo za prijevoz pasa mora zadovoljavati sljedeće uvjete:
 - Transport pasa vrši se u skladu s važećim propisima.
 - Vozilo mora biti zatvoreno, s dobrim protokom zraka i mora biti opremljeno ventilacijskim sistemom.
 - Vozilo mora nositi oznaku da prevozi životinje.
 - Radi lakšeg utovara i istovara pasa vozilo ne smije biti previsoko.
 - Transportna sredstva (uključujući kaveze i vozila) moraju štiti zdravlje i dobrobit životinja.
2. Svi se psi prebacuju u transportne kaveze prije utovara u vozilo.
3. Psi se pažljivo utovaruju u vozilo. Transportni kavezi moraju se rasporediti na siguran način.
4. Samo psi kompatibilnog temperamenta mogu se prevoziti zajedno, agresivni psi prevoze se odvojeno, svaki u svom transportnom kavezu.
5. Psi koji pokazuju očigledne znakove bolesti (iscjedak iz oka ili nosa, pretjerano slinjenje) tokom prijevoza moraju se odvojiti od drugih pasa ili prevoziti odvojenim vozilom.
6. Psi se ne smiju dugo držati u vozilu (više od jedan sat).
7. Pse ne treba prevoziti s drugim životinjama, uređajima ili materijama koje bi se mogle smatrati štetnim po njihovo zdravlje ili dobrobit.
8. Treba izbjegavati temperaturne ekstreme, naročito pri transportu pasa pod anestezijom. Temperatura u vozilu mora biti između 5°C i 30°C. Važno je imati na umu da temperatura u parkiranoj vozilu može vrlo brzo porasti na 40-50°C ako je napolju vruće. Hvatanje pasa najbolje je vršiti u ranim jutarnjim satima ili kasno popodne da bi se izbjegao najtopliji dio dana.
9. Vozači vozila trebaju parkirati vozilo u hladu, ne direktno na suncu, kad god je to moguće.
10. Vozilo se ne smije ostaviti bez nadzora ukoliko se psi nalaze unutra.
11. Transportne boksove i teretni prostor vozila treba oprati i dezinficirati nakon svakog transporta pasa.

SOP/13

Vraćanje pasa

1. Kada veterinar-hirurg u klinici kojoj je dodijeljen hvatački tim odluči da je pas dovoljno oporavljen, on obavještava voditelja tima, koji će organizirati da vlasnik dođe po psa ili da se pas vrati na mjesto gdje je pronađen. Vraćanje pasa ne treba odgađati i treba ga izvršiti u istom danu kada veterinar potvrdi da je pas spreman za vraćanje.
2. Identifikacijske ogrlice skidaju se prije konačnog otpusta.
3. Psi se ne smiju otpuštati prije nego što se potpuno oporave od anestezije zbog toga što preuranjeno otpuštanje može rezultirati nepotrebnim komplikacijama. Vlasničke pse tokom oporavka treba nadgledati 3-4 sata, nakon čega se vraćaju vlasniku na kućnu njegu. Pse lualice treba zadržati i pratiti 24-48 sati nakon operativnog zahvata, u skladu s veterinarskim SOP-om. U slučaju da vlasnik ili staratelj/hranitelj psa vrši pritisak na kliniku da otpusti psa prije potpunog oporavka, klinika mora odbiti taj zahtjev i vlasniku objasniti rizike kojima će pas i oni sami biti izloženi u slučaju preuranjenog otpusta.
4. Starateljima se daje kopija otpusnog pisma iz Priloga 2. s kontakt-podacima klinike, da bi mogli nazvati u slučaju potrebe.
5. Potrebno je imenovati nezavisne monitore koji će vršiti procjenu stanja pasa 3 do 4 dana nakon sterilizacije i voditi evidenciju o zatečenom stanju svakog psa. S obzirom da se identifikacijske ogrlice skidaju prije otpusta, svakog psa treba identificirati pomoću ušne markice kako bi se osiguralo da se podaci evidentiraju za pravog psa. Treba poduzeti sve napore da se lociraju ranije sterilizirani psi i u tome zatražiti pomoć lokalnog stanovništva. Timovi bi trebali zabilježiti sljedeće informacije na obrascu iz priloga ovog dokumenta:
 - Da li se psi dobro oporavljaju/Ima li komplikacija poput upaljene kože, iscjetka, da li psi djeluju nezdravo – letargični su, okreću se da njuše ranu itd?
 - Bilo kakve naznake povrede ili bolesti, nevezano za operaciju?
 - Uginuća?
 - Gubitak ušne markice – koji procent pasa još nosi ušnu markicu?
 - Bilo kakve naznake infekcije ili neugode vezane za markicu ili tetovažu?
 - Tetovaže – u dijelu pasa kojima možete prići, provjerite unutrašnju stranu uha i provjerite je li se tetovaža "primila" – je li oznaka jasno vidljiva?
 - Pitajte hranitelje/lokalno stanovništvo za njihovu procjenu eventualnih promjena u ponašanju pasa nakon operacije.
7. Nakon obavljene procjene kompletan dosje psa šalje se koordinadoru, koji ga čuva u arhivi i koristi za potrebe evaluacije.

SOP/14

Čišćenje i dezinfekcija kaveza i opreme za hvatanje

Sva oprema (kavezi, omče za hvatanje itd.) obavezno se dezinficiraju na kraju svakog dana a i dodatno ukoliko postoji sumnja da su uhvaćeni i/ili prevezeni psi bili bolesni/zarazni.

Proces dezinfekcije vrši se na sljedeći način:

1. suho čišćenje i uklanjanje nečistoća,
2. čišćenje deterdžentom/odmašćivačem da bi se uklonili ostaci organske materije i spriječilo zamašćivanje,
3. čišćenje dezinficijensom, djelotvorno samo u odsustvu organske materije.

Neki proizvodi za čišćenje ravnih površina sadrže dezinficijens i deterdžent (Vircon), što smanjuje broj potrebnih koraka. Čišćenje i dezinfekcija vrše se na način koji sprečava izlaganje pasa i ljudi.

Suho čišćenje je prvi korak procesa u kojem se sve nečistoće temeljito čiste i uklanjaju iz kaveza (npr. hrana, izbljuvak, urin i fekalije, karton itd.). Cilj je ukloniti što više organskih materija (parvovirus preživljava jako dugo u ostacima). Jako je važno da se ovaj korak izvrši detaljno iz razloga što brojne organske materije ometaju djelovanje dezinficijensa. Mokrom čišćenju može se pristupiti tek kada smo sigurni da je suho čišćenje temeljito obavljeno.

Mokro čišćenje deterdžentom vrši se pomoću sredstva za čišćenje koje sadrži deterdžent. Pranje je najvažniji dio dezinfekcije, a najbolji rezultati postizu se vrućom vodom i deterdžentom. Pranjem se dodatno smanjuje broj mikroorganizama, što omogućava maksimalnu efikasnost sljedećeg koraka - dezinfekcije. Nanesite deterdžent špricanjem i izribajte sve površine krutom četkom da bi deterdžent prodro do svih dijelova. Posebnu pažnju obratite na mjesta gdje se nečistoće obično talože (pukotine, ćoškovi, prečke kaveza i sl.). Nakon što cijelu površinu snažno izribate, saperite sav deterdžent pomoću crijeva s niskim pritiskom vode (ispiranje vodom pod visokim pritiskom stvara aerosole, koji mogu raspršiti uzročnike zaraze po zraku). Posušite prije nego što prijedete na sljedeći korak.

Mokro čišćenje dezinficijensom vrši se nanošenjem pravilno razrijeđenog sredstva za dezinfekciju. Za dezinfekciju kaveza koristite ručne raspršivače ili leđne vrtno prskalice pod pritiskom. Ručni raspršivači mogu uzrokovati ozbiljnu iritaciju disajnih puteva. Naneseni dezinficijens morate ostaviti da stoji u kontaktu s površinom određeno vrijeme, inače neće biti djelotvoran. Kod većine sredstava za dezinfekciju preporučuje se deset minuta.

Odmašćivanje bi trebalo vršiti jednom sedmično. Sredstva za odmašćivanje koriste se u skladu s uputstvom navedenim na ambalaži, u kombinaciji s ručnim ribanjem, nakon čega ih treba temeljno isprati vodom prije redovne dezinfekcije.

TIPOVI DEZINFICIJENSA

Na izboru imamo nekoliko tipova dezinficijensa. Važno je odabrati najkorisniji, najekonomičniji i najdjelotvorniji tip dezinficijensa.

NATRIJ HIPOHLORIT (izbjeljivač)

- Obavezno je suho čišćenje i mokro čišćenje deterdžentom prije primjene izbjeljivača.
- Jedan je od najekonomičnijih dezinficijensa.
- Pravilna primjena 5%-tnog rastvora razblaženog s vodom u omjeru 1:32 potpuno deaktivira parvo virus.
- Prisustvo organske materije, izlaganje svjetlu i dugotrajno skladištenje znatno umanjuje njegovo djelovanje: treba ga skladištiti na kraće vrijeme, u posudama koje ne propuštaju svjetlost.
- Blago toksičan za tkivo, ali su isparenja u većim koncentracijama iritantna i korozivno djeluje na metal.
- Rastvor se nanovo priprema svakog dana i mora se zaštititi od svjetla.
- Mora se ostaviti da djeluje deset minuta.
- Zatim temeljno isprati vodom.

Izbjeljivač nije deterdžent i ne može se koristiti kao jedino sredstvo za čišćenje. Prije dezinfekcije izbjeljivačem neophodno je prethodno čišćenje deterdžentom.

KVATERNARNI SPOJEVI AMONIJAKA (Alcosan)

- Prije primjene ovog dezinficijensa obavezno je suho čišćenje i mokro čišćenje deterdžentom.
- Blago deterdžentno djelovanje, donekle se inaktivira u kontaktu s organskom materijom.
- Nema pouzdano djelovanje protiv parvo virusa.
- Inaktiviraju ga sapuni.
- Mora se ostaviti da djeluje deset minuta.
- Zatim temeljno isprati vodom.

KALIJEV PEROKSIMONOSULGAT (Ecocid S - Krka, Virkon S - Bayer ...)

- Blago deterdžentno djelovanje.
- Stabilan sedam dana ako se pripremi od praška.
- Manja inaktivacija u kontaktu s organskom materijom.
- Blago toksičan za tkiva.
- Skuplji.
- Mora se ostaviti da djeluje deset minuta.
- Temeljito isprati vodom.

Sve kante, grube četke i crijeva se također moraju očistiti i dezinficirati nakon upotrebe.

SOP/15

Postupci u hitnim slučajevima

1. U slučaju da se prilikom postoperativne provjere nađe ozbiljno bolestan ili mrtav pas, o tome treba odmah obavijestiti koordinatora. Redovni postupak u slučaju ozbiljno bolesnog psa je da hvatački tim uhvati psa i bez odgađanja ga preveze u onu veterinarsku kliniku gdje je steriliziran. Međutim, ako to nije moguće, ili u slučaju da je pas pronađen mrtav, koordinador organizira alternativni proces. Ako je pas uginuo, svi uključeni postupaju u skladu sa MN/SOP/2.
2. Psima kojima je potrebna hitna veterinarska intervencija zbog operacije ili liječenja izvršenog u okviru kampanje pomoć se pruža u istoj klinici gdje su prethodno tretirani. Druge klinike trebale bi primiti takve slučajeve samo ukoliko se radi o neposrednoj i kritično važnoj intervenciji, u interesu zdravlja tog konkretnog pacijenta.

SOP/16

Ženke u periodu laktacije, gravidne ženke, ženke u tjeranju i štenad

1. Kod svih pasa obavlja se preoperativni pregled kako bi se ocijenilo njihovo opće stanje i da li se mogu sterilizirati.
2. Sterilizacija ženki u periodu laktacije nije dozvoljena. Ženki se mora dozvoliti da othrani i odnjeguje štenad dok se ne odbiju i tek onda pristupiti sterilizaciji.
3. Sterilizacija ženki u periodu tjeranja nije dozvoljena. Veterinar-hirurg se u tom slučaju s vlasnikom, starateljem ili hvatačkim timom dogovara da se pas vrati kasnije.
4. Sterilizacija štenadi mlađe od šest mjeseci nije dozvoljena. Veterinar-hirurg se u tom slučaju s vlasnikom, starateljem ili hvatačkim timom dogovara da se pas vrati kasnije. Detaljnije informacije mogu se naći u MN/APP/3.
5. Sterilizacija gravidnih vlasničkih pasa vrši se isključivo uz informiranu saglasnost vlasnika (veterinar-hirurg odgovoran za procjenu ocijenio je stepen povećanog rizika za psa i jasno ga objasnio vlasniku). Od veterinar-hirurga može se zatražiti potvrda da bi dobrobit štenadi bila ugrožena u slučaju da se trudnoća iznese do kraja, naročito ako je vjerovatno da će štenad biti napuštena.

ANEKS 1B

PRILOZI

Otpusno pismo

[Upisati naziv klinike i broj telefona]

Vaš pas je jučer hirurški steriliziran pod općom anestezijom.

Oporavio se od anestetika i možda je pojeo mali obrok u klinici.

Danas je izvršen veterinarski pregled i smatramo da je spreman za povratak kući ili u svoje uobičajeno okruženje. U toku boravka kod nas pas je dobio i: mikročip / terapiju za odstranjivanje crijevnih parazita / vakcinu protiv bjesnila / ušnu markicu i tetovažu (na lijevom uhu).

- U narednih nekoliko dana dok se ne oporavi od zahvata, pas mora uvijek imati svježu vodu i sigurno i udobno mjesto za odmor. Po mogućnosti topao ležaj odignut od zemlje po hladnom vremenu i zaklon od sunca i muha u ljetnom periodu. Mora imati pristup prostoru gdje može obavljati nuždu i mjesto gdje će jesti i piti.
- Pas će biti gladan tako da Vas molimo da ga u narednim danima hranite nezačinjenom, ali hranjivom hranom. Piletina s rižom ili kajgana s rižom jako su dobra hrana u prvih 1-2 dana nakon povratka u redovno okruženje. I, naravno, voda, dovoljno čiste i svježje vode.
- Ako primijetite bilo kakvo krvarenje, oticanje ili iscjedak iz rane, molimo da nas kontaktirate.
- Kontaktirajte nas i u slučaju povraćanja ili proljeva.
- Koristili smo resorptivni konac i rana će zarasti u roku od desetak dana, ali ako možete, molimo pregledajte ranu svaki dan i provjerite da li natiče ili boli. Molimo kontaktirajte nas ukoliko vas nešto brine.

Procjena starosti psa

Starost psa prilično jednostavno može se odrediti u periodu kada gube mliječne i dobijaju stalne zube.

To se dešava u dobi od otprilike 4-6 mjeseci.

Pomoću zuba najlakše se određuje je li pas dovoljno star za sterilizaciju.

Mliječni zubi su uži i oštriji.

U poređenju sa stalnim zubima razlika je očigledna; ovo je primjer preostalih mliječnih zuba.

Mliječni zub psa

Kompletno stalno zubalo formira se oko navršenog šestog mjeseca starosti i psi se tada mogu uredno sterilizirati.

Stalni zubi su zaobljeniji i mogu biti izrazito bijeli

Uputstvo za biološku zaštitu u veterinarskim klinikama

Pridržavanje osnovnih načela biološke zaštite smanjuje rizik od prijenosa bolesti između pacijenata.

Potpuna historija imunizacije vlasničkih pasa – predstavlja najbolju zaštitu, ali ne odstranjuje sve rizike.

Vođenje slučajeva – dan početni “najmanje rizičnim” životinjama, odnosno vlasničkim psima koji su primili sve vakcine => vlasnički psi koji nisu imunizirani, ali nisu bili u kontaktu s lualicama => uhvaćene lualice.

S obzirom na to da za uhvaćene lualice ne postoji prethodna evidencija, neophodan je kompletan preoperativni klinički pregled kako bi se utvrdili bilo kakvi simptomi koji navode na zaključak da je životinja bolesna.

Biološka zaštita

- Uključuje temeljito čišćenje sve korištene opreme (sto, rasvjetna tijela, ET tubusi, ezofagealni stetoskopi, sredstva za vezanje udova, makaze i podovi) u svim područjima u kojima je pacijent boravio pomoću odgovarajućeg sredstva za dezinfekciju i preporučenog antiviralnog rastvora, prije ulaska sljedećeg pacijenta.
- Uključuje i kompletno dubinsko čišćenje (ostavljanje dezinficijensa da djeluje 30 minuta prije ispiranja ili sušenja) na kraju svakog dana kao pripremu za naredni radni dan.
- Moraju se obraditi sve korištene prostorije počevši od najčistije, npr. operaciona sala, zatim priprema soba i područje za oporavak, završno sa stacionarom.

Važno je prati ruke između pacijenata i voditi brigu o odjeći koju nosite da bi smanjili mogućnost prijenosa. U “prljavim” i “čistim” prostorijama treba nositi odvojenu odjeću i obuću, npr. osoblje u stacionaru i hirurško osoblje. Svi boksovi u stacionaru moraju imati vlastite zdjele i pivoce, npr. boks br. 1 ima zdjelu br. 1 i povodac br. 1 tako da se smanji mogućnost miješanja opreme u boksovima.

Sve stvari i svi boksovi i kavezi, bez izuzetka, moraju se izribati odgovarajućim dezinficijensom, očistiti i osušiti između dva pacijenta. Kupka za noge s dezinficijensom između boksova može se koristiti ukoliko postoji povećan rizik od zaraze.

Ove dezinfekcijske kupke ne smiju sadržavati ostatke organske materije i moraju se osvježavati novim rastvorom najmanje jednom dnevno.

Uputstvo o biološkoj zaštiti pri prijevozu pasa

- Protok pasa kroz stacionar mora biti pod nadzorom kliničkog osoblja (kliničko osoblje je osposobljeno i sposobno da prepozna eventualne znake bolesti pasa).
- Po mogućnosti, za transport pasa treba koristiti nove ili očišćene i dezinficirane kaveze.
- Preporučuje se čišćenje i dezinfekcija između grupa pasa (prije istovara/utovara narednih grupa).
- Preporučuje se ograničavanje hvatanja na jedno područje. Ako postoji potreba za prelaskom na drugo područje, izrazito se preporučuje upotreba novih transportnih kaveza ili čišćenje i dezinfekcija prethodno korištenih kaveza. Na taj način smanjujemo mogućnost prenošenja zaraze s jednog područja na drugo.
- Ukoliko hvatači primijete da jedan od uhvaćenih pasa djeluje nezdravo (proljevanje, povraćanje, iscjedak iz oka ili nosa, konvulzije) trebaju kontaktirati kliniku i javiti da dovode psa ili pse sumnjivog zdravlja kako bi se osoblje klinike moglo pripremiti za prijem takvog psa ili pasa bez kontakta s drugim psima (izolacija).
- Nakon prijevoza bolesnih ili sumnjivih pasa svi kavezi i korištena oprema moraju se očistiti i dezinficirati na način opisan u ovom SOP-u. Ne koristite istu opremu i kaveze za hvatanje i transport drugih pasa prije nego što je očistite.
- Ako se utvrdi da je jedan ili više pasa dovedenih u kliniku bolesno, MORATE temeljno očistiti i dezinficirati kaveze i svu korištenu opremu prije daljeg korištenja istih.
- Hvatački tim trebao bi biti opremljen sprejevima s dezinfekcijskim rastvorom pomoću kojih mogu dezinficirati kaveze na licu mjesta nakon što uklone sve ostatke.

ANEKS 2.

KVALITETNO UDOMLJAVANJE PASA

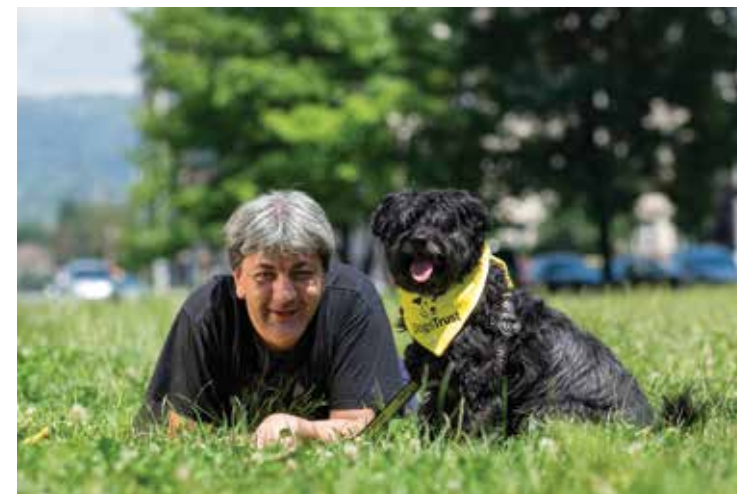
Uvod

Kada se osoba odluči nabaviti psa, prvo pitanje koje sebi postavi je obično:

Koju vrstu psa želim?

Odgovor može biti: velikog psa, malog psa, bijelog, crnog, smeđeg, određenu rasu...

Međutim, treba imati na umu da odabir psa isključivo na osnovi izgleda obično ne usreći ni psa ni vlasnika. Čak i ako je pas pri prvom susretu bio šarmantan i neodoljiv, ni to nije garancija da će veza biti uspješna.

Kvalitetan način da se donese odluka kojeg psa uzeti ili mu postati novi vlasnik podrazumijeva upoređivanje potreba i prirode psa s onim što vlasniku više odgovara i onim što je vlasnik u stanju uraditi da zadovolji potrebe svog psa.

Ovi standardi pomoći će vam da pronađete nove vlasnike za mnoge pse i to tako da skoro potpuno ili potpuno izbjegnute opasnost od ponovnog napuštanja ljubimca.

Svako ko želi nabaviti psa prvo treba da se zapita sljedeće:

Zašto želim psa/Šta je to što očekujem od posjedovanja psa?

Razlozi mogu biti: obogaćivanje porodice jednim nevinim članom punim ljubavi koji donosi radost (zato i jeste „ljubimac“); mogućnost da djeca nauče šta je odgovornost i kako voljeti po poštvati drugačijeg; neko ko će nas navesti da se više krećemo; neko ko će nam praviti društvo...

Kada utvrdimo odgovor, već nam je jasnije kakve osobine i potrebe ljubimac treba da ima za kvalitetno udomljavanje.

Drugo ključno pitanje za potencijalnog vlasnika psa glasi:

Koje potrebe treba imati moj pas, a da sam u stanju da se primjereno staram o njemu sve dok je živ?

Osnovne potrebe koje svakom padnu na pamet su kvalitetna hrana u pravilnim porcijama, svježa voda, prozračan prostor za spavanje i veterinarska njega. Međutim, često se zanemaruje potreba za fizičkom i mentalnom aktivnošću, a upravo je to ključ za harmoničan, sretan i dugotrajan odnos između vlasnika i psa.

Količina vježbanja i mentalne stimulacije koja je psu potrebna treba biti u skladu s mogućnošću vlasnika da mu to i pruži; vlasnik koji voli provoditi vrijeme u prirodi i rekreaciji najviše koristi imao bi od veoma aktivnog, energičnog psa; vlasnik koji je zauzet i koji može izdvojiti vremena samo za jutarnju i večernju šetnju treba umjereno aktivnog psa; porodice s djecom savršeno bi se uparile sa psom koji voli igru, koji je trpeljiv i nije strašljiv i tako dalje.

Međutim, to je samo jedan aspekt u složenom procesu provjere i utvrđivanja kompatibilnosti i osiguravanja da će pas završiti u domu koji mu zaista odgovara, kao i da će vlasnik završiti sa psom s kojim će "kliknuti" i izgraditi snažnu vezu do kraja života psa.

Ako vlasnik ne može zadovoljiti sve potrebe svog psa, pas će biti nesretan i vremenom će postati frustriran. Frustriranost i patnja mogu dovesti do neželjenog ponašanja psa koji samo želi iskazati svoju frustraciju.

Neželjena ponašanja psa frustriraju i vlasnika, koji ne razumije u čemu je problem, a to može dovesti do različitih rizika za psa i njegovo okruženje, a posljedično tome i napuštanje psa – glavni uzrok pojave pasa lualica!

Kvalitetan odabir psa ključ je od kojeg zavise sreća vlasnika i njegove porodice, zadovoljstva i sreće psa, ali i zajednice koja nije izložena rizicima koje nosi neodgovarajuća briga o psu!

PRIJEDLOG PROCEDURA ZA KVALITETNO UDOMLJAVANJE

KORACI ZA UTVRĐIVANJE PSA PODOBNOG ZA UDOMLJAVANJE

Odabir pasa podobnih za udomljavanje

- Kroz masovne kampanje sterilizacije/skupljanja pasa sa ulica, hvatači traže podobne pse
- NVO-i i aktivisti izvještavaju o podobnim psima najbližem zvaničnom skloništu za pse ili veterinarskoj ordinaciji
- Poklanjanje/psi kojih će se trenutni vlasnik uskoro odreći

Dalji postupci procesa udomljavanja

1. Procjena prije uzimanja, početno posmatranje i procjena karaktera i temperamenta koje vrši obučeni trener pasa/stručnjak za ponašanje pasa
2. Veterinarski pregled i obrada (sterilizacija, vakcinacija, čipiranje, tretman protiv endoparazita i ostali potrebni tretmani)
3. Smještanje psa u privremeno sklonište, centar za udomljavanje ili kod privremenog staratelja
4. Procjena zasnovana na ponašanju psa, onome što voli, ne voli, karakteru itd. registrirana u skloništu/kod udomitelja/centru za pronalaženje vlasnika
5. Osnovna obuka psa
6. Uparivanje psa i vlasnika/potruga za odgovarajućim vlasnikom
7. Praćenje prilagodbe psa u novom domu (u toku prve godine od usvajanja)

Dogs Trustovi standardi i postupci uparivanja psa i vlasnika – koraci procesa udomljavanja

Procjena potencijalnog novog vlasnika

Osnovne informacije o novom vlasniku koje mogu pomoći u pronalasku najpodobnijeg psa, npr. okruženje u domaćinstvu, informacije o porodici i drugim ljubimcima, životni stil, šta žele od psa... (*Vidi aneks 2a – Upitnik za udomljavanje*)

Konačni opis psa

Konačni opis psa kojem treba naći novog vlasnika, npr. starost, spol, pasmina, šta voli, šta ne voli... (*Vidi aneks 2a – opis psa za udomljavanje*)

Koraci u pronalaženju najboljeg spoja između vlasnika i psa

- Posjete potencijalnom novom vlasniku koje vrše uposlenici skloništa/udomitelja ili centra za udomljavanje.
- Ako se posjetama utvrdi da je potencijalni novi vlasnik dobar da postane odgovoran vlasnik psa, prvi susret psa i potencijalnog vlasnika, kao i naredni susreti, održavaju se na neutralnom mjestu za psa, kako bi se smanjio stres i mogućnost odvlačenja pažnje.
- Samo ako se prilikom tih susreta potencijalnog novog vlasnika i psa potvrdi da je u pitanju dobro uparivanje, organizira se slanje psa u novi dom.
- Nakon udomljavanja kod novog vlasnika prati se njegovo privikavanje na novi dom u periodu od godinu dana.

Dogs Trust program udomljavanja u Bosni i Hercegovini

- Dogs Trust Program udomljavanja u Bosni i Hercegovini primjenjuje iste standarde za udomljavanje.
- Kratak opis funkcioniranja ovog programa i drugi detalji slijede u nastavku.
- Psi podobni za udomljavanje prepoznaju se kroz kampanje masovne sterilizacije, a to prvenstveno rade hvatači i veterinari.
- Stručnjaci organizacije Dogs Trust vrše procjenu potencijalnog psa za udomljavanje i potvrđuju njegovu podobnost za program udomljavanja (što znači da se lako može prilagoditi svom novom stalnom domu).
- Koordinator udomljavanja organizacije Dogs Trust uparuje psa, shodno toj početnoj procjeni, s odgovarajućim volonterom za privremeni smještaj tj. privremenim vlasnikom, kod kojeg će pas živjeti dok mu se kanalima Dogs Trusta ne pronađe odgovarajući dom.
- Koordinator za udomljavanje pomoću Dogs Trust škole za pse organizira obuku psa iz osnovnih komandi kako bi bio spreman za novi dom, a u tom procesu upoznaje se s dodatnim karakteristikama psa koje će se kasnije iskoristiti u reklamiranju psa za udomljavanje.
- Kada se utvrdi potencijalni novi vlasnik, koordinator za udomljavanje provjerava koliko je on u stanju pružiti odgovarajuću brigu za određenog psa i organizira prvi susret sa psom.
- Po potvrdi da je uparivanje uspješno, pas se šalje u novi dom.
- Koordinator za udomljavanje i osoblje škole za pse stoje na raspolaganju za konsultacije u periodu dok se pas navikava na novi dom.
- Koordinator za udomljavanje vrši konačnu posjetu godinu dana nakon udomljavanja kako bi se uvjerio da se pas prilagodio i da je zadovoljan.

Dogs Trust finansira sve što je potrebno u procesu udomljavanja i osigurava paket dobrodošlice za novog vlasnika, ali ništa više od toga. Novi vlasnik psa odgovoran je za sve dalje potrebe psa i brigu o njemu.

Vidi aneks 2a – *Upitnik za pronalaženje doma* koji Dogs Trust koristi u programu udomljavanja u Bosni i Hercegovini.

UPITNIK ZA UDOMLJAVANJE

Hvala Vam što ste odabrali Dogs Trust da pronađete svog najboljeg prijatelja. Da biste nam pomogli da pronađemo pravog psa za Vas i Vašu porodicu molimo Vas da unesete svoje podatke ispod u obrascu. Informacije koje nam obezbijedite pomažu nam da pronađemo odgovarajućeg psa za Vas; pa Vas molimo da odgovarate iskreno.

Sekcija 1: Vaši podaci

Ime primarnog udomitelja (titula, ime, prezime):

Ako je primjenjivo, ime sekundarnog udomitelja:

Adresa:

Poštanski broj i grad:

Kućni telefonski broj:

Mobilni telefonski broj(evi):

Email:

Sekcija 2: Kućno okruženje

Da li je Vaš dom: Kuća Vikendica Farma Drugo:
 Stan na prvom spratu ili više Stan u prizemlju

Da li stanujete u vlastitom ili iznajmljenom smještaju: Vlastiti Iznajmljeni Molimo Vas da imate na umu da će vam trebati dozvola vlasnika za držanje psa.

Da li imate dvorište? Da, privatno dvorište Da, dijeli se sa drugima Ne

Ako posjedujete dvorište, da li je moguće da pas pobjegne iz njega? Da Ne

Ako da, molimo opišite vrstu i visinu ograde:

Da li je Vaš dom: Prometan/bučan Umjereno prometan/bučan Miran/tih

Koliko odraslih osoba stanuje u vašem domu? Sve žene Sve muškarci Miješano

Navedite spol i starost djece koja stanuju u Vašem domaćinstvu:

Ko će se primarno brinuti o Vašem psu?

Imate li posjetitelje u vašem domu? Odrasle osobe većinom Odrasle osobe povremeno
Djeca većinom Starost:
Djeca povremeno Ne dolaze djeca u posjetu

Imate li kućnih ljubimaca?

Navedite pojedinosti

Ako je pas ljubimac, molimo unesite detalje:
Rasa: Rasa:
Starost: Starost:
 Mužijak Ženka Male Female
 Kastiran/ Sterilisan Nije Kastiran/Sterilisan Nije
Posljednja vakcinacija: Posljednja vakcinacija:

Ako je u Vašim planovima u naredna tri mjeseca odlazak na godišnji odmor ili preseljenje (gdje biste morali ostaviti psa kod druge osobe da se brine o njemu) molimo Vas da ne razmatrate udomljavanje. To može biti vrlo uznemirujuće za psa i može dovesti do narušavanja odnosa između Vas i psa, što niko od nas ne bi želio. Ako imate bilo koji od ovih planova molimo Vas da se posavjetujete sa osobljem iz programa fostering udomljavanja kako bismo pronašli najbolje rješenje za Vas.

Ako planirate proširenje porodice u budućnosti, posavjetujete sa osobljem iz programa fostering udomljavanja kako bismo mogli pronaći najboljeg mogućeg psa obzirom na okolnosti koje Vam predstoje. Niko od nas ne bi želio da odvedete psa kući koji ne voli djecu.

Sekcija 3: Pronalaženje pravog psa za vas

Koliko sati bi pas bio ostavljen sam u domu? Danju: Noću:

Da li bi to bilo u kontinuitetu ili bi bile pauze između?

Da li ste razmatrali mogućnost da vodite psa sa sobom na posao? Da Ne Nije moguće

Ako da, kakva je vrsta posla:

Da li ste ranije imali psa? Kao dijete Kao odrasla osoba Ne

Opišite psa kakvog biste željeli: Starost, rasa, spol, itd.
Koliko aktivnosti, treninga i socijalizacije biste mogli pružiti psu?
Ovdje možete navesti sve druge informacije za koje smatrate relevantnim udomljavanje:

Koliko su vam bitne sljedeće karakteristike ponašanja, imajući u vidu svoj način života i komšiluk:

	Veoma bitno	Bitno	Svejedno	Nebitno
Dobar u kući sa drugim psom	☐	☐	☐	☐
Opušten gledajući druge pse na povodcu	☐	☐	☐	☐
Uživa putovati u vozilu	☐	☐	☐	☐
Ne uznemirava stoku/perad	☐	☐	☐	☐
Redovna putovanja/odlazak na odmor (npr. kamp kućica/kampovanje)	☐	☐	☐	☐
Usluge izvođenja i šetnje	☐	☐	☐	☐
Da je dobar sa strancima	☐	☐	☐	☐
Da je dobar sa drugim životinjama	☐	☐	☐	☐
Da ne reaguje na bicikla	☐	☐	☐	☐
Da je opušten oko djece	☐	☐	☐	☐
Da je naučen na kuću	☐	☐	☐	☐
Da nije destruktivan u kući	☐	☐	☐	☐

Sekcija 4: posljednja

Šta vas je podstaklo da nas kontaktirate kako biste pronašli psa?

☐ TV reklama	☐ Od usta do usta	☐ Događaj	☐ Poster reklama
☐ Novine	☐ Internet	☐ Sponzorstvo	☐ Vet. stanica
☐ Radio reklama	☐ Prijašnji udomitelj	☐ Razgledanje	☐ Drugo:

Izjava o privatnosti i saglasnost

Potpisivanjem ovog obrasca saglasni ste da Predstavništvo Fondacije Dogs Trust u BiH, sa sjedištem na adresi Gorica 61, Sarajevo (u daljem tekstu: Predstavništvo) prikuplja i obrađuje Vaše lične podatke (ime, ime jednog roditelja, prezime, adresu stanovanja i email adresu, JMBG, broj telefona i sl. kontakt podatke). Predstavništvo će, prikupljati, zadržati, obrađivati i koristiti te podatke u sljedeće svrhe: za održavanje vlastite baze podataka. Predstavništvo će neke Vaše lične podatke prenijeti trećim licima i to: nadležnim institucijama u svrhu poštivanja lokalnih zakona i propisa koji uređuju ovu oblast.

Predstavništvo garantuje da će svi Vaši podaci bit na siguran način pohranjeni za vrijeme trajanja Vaše saradnje s nama, te još 1 godinu nakon toga.

Važne informacija

1. Morate imati najmanje 18 godina da biste udomili psa.
2. Naši psi se udomljavaju kako bi bili životni saputnici, a ne da budu psi čuvari ili za uzgoj.
3. Kao dio naše procedure za udomljavanje mi ćemo obaviti kućnu posjetu prije udomljavanja.
4. Iako ćemo Vam reći sve što smo spoznali o psu mi ne raspolažemo uvijek sa kompletnom historijom psa i ne možemo garantovati za ponašanje i zdravlje kada psi napuste našu brigu.
5. Svi psi iz programa fostering udomljavanja imaju besplatnu bihevioralnu podršku. Nekad je psu potrebno i do šest mjeseci kako bi se u potpunosti privikao na novi dom.
6. Prije nego što se susretete sa psom mi ćemo Vam reći nešto o njegovom ponašanju i na koji način ćete ispravno uči u interakciju sa njim. Prilikom susreta i šetnje psa Vi prihvatate odgovornost za sopsvtnu sigurnost i sigurnost Vaše porodice.

Potpis(i):

Datum:

Popunjava osoblje Dogs Trusta

Popunjava osoblje Dogs Trusta

Datum brifinga pred udomljavanje:

Ako je primjenjivo, datum, ime i prezime osobe koja je vidjela dozvolu/saglasnost najmodavca za držanja psa:

OPIS PROFILA PSA ZA UDOMLJAVANJE

Ime psa: _____ ID broj psa: _____ Datum ulaska u program: _____
 Starost: _____ Spol: _____ Rasa: _____ ID volontera: _____

Druge životinje	psi	mačke	mali krznaši	ovce	goveda	konji			
Djeca - starost (godine)	0-1	1-2	2-4	4-6	6-8	8-11	11-14	14-16	Adult only
Putovanje	dobar								
Trening	Koristan, ali nije nužan								
Potrebna količina aktivnosti	nizak								
Ostvajen nasamo	Ne može biti ostavljen: glasanje žvakanje obavljanje nužde uznemiren								
Posjetitelji	strašljiv								
Procedura za udomljavanje	Standardna								
Ostale informacije	jedan na jedan								
	Uz podršku bihevioriste								
	Potrebna rehabilitacija								
	višestruka posjeta								

Pas je spreman za udomljavanje:

Član škole za pse: _____

Fostering koordinator: _____

UPITNIK ZA PRONALAZENJE DOMA**FOSTERING PROGRAM UDOMLJAVANJA**

UZ PODRŠKU PREDSTAVNIŠTVA DOGS TRUST U BIH

Prijava za volontere

Ime: Prezime:

Dob: Broj tel.:

Adresa: E-mail:

1. Zašto želite da postanete volonter?

2. Koliko odraslih osoba ima u Vašem domaćinstvu?

3. Navedite njihovu dob:

4. Koliko djece stanuje u Vašem domaćinstvu?

5. Navedite dob djece:

6. Da li imate djecu koja dolaze u posjetu?

7. Navedite dob djece:

8. Opišite sebe ukratko (aktivnost, sedmični raspored, hobi, karakter itd.):

9. Vaše zanimanje?

10. Da li ste zaposleni?

11. Radno vrijeme?

12. Kratki opis posla?

13. Da li stanujete u vlastitom stanu/kući?

14. Ako NE, možete li obezbijediti saglasnost najmodavca za držanje psa?

15. Vrsta posjeda (npr. stan, kuća, farma):

16. Da li posjed posjeduje vrt?

17. Da li je u potpunosti zatvoren?

18. Da li imate prevozno sredstvo?

19. Ako NE, možete li obezbijediti transport za psa?

20. Da li imate psa/pse?

21. Ako DA precizirajte u tabeli ispod:

Ime psa	Rasa	Spol	Starost	Da li je vakcinisan?	Da li je kastriran/sterilisan?
1.					
2.					
3.					
4.					
5.					

22. Da li ste ranije bili vlasnik psa?

23. Ako da, napišite nekoliko rečenica o svom iskustvu vlasnika psa:

24. Da li imate drugih ljubimaca?

25. Ako DA, precizirajte broj i vrstu:

26. Gdje ste čuli za naš program?

27. Kako se Vaš ljubimac/ljubimci slaže/slažu sa (drugim) psima?

Opišite izgled, karakter, starost, potrebe i druge karakteristike psa o kakvom biste željeli voditi brigu:

Ovdje možete navesti sve druge informacije za koje smatrate relevantnim za vaš volonterski angažman:

Potpisivanjem ovog obrasca saglasni ste da Predstavništvo Fondacije Dogs Trust u BiH, sa sjedištem na adresi Gorica 61, Sarajevo (u daljem tekstu: Predstavništvo) prikuplja i obrađuje Vase lične podatke (ime, ime jednog roditelja, prezime, adresu stanovanja i email adresu, JMBG, broj telefona i sl. kontakt podatke). Predstavništvo će, prikupljati, zadržati, obrađivati i koristiti te podatke u slijedeće svrhe: za održavanje vlastite baze podataka. Predstavništvo će neke Vaše lične podatke prenijeti trećim licima i to: nadležnim institucijama u svrhu poštivanja lokalnih zakona i propisa koji uređuju ovu oblast. Predstavništvo garantuje da će svi Vaši podaci biti na siguran način pohranjeni za vrijeme trajanja Vaše saradnje s nama, te još 1 godinu nakon toga.

Datum:

Potpis

slatkiši mali
traže dom
trajni!

Dječak i njegova sestra
Bas i gaga

Pišite nam na
fostering@dogstrust.ba

ANEKS 3.**POSTUPAK PREVENCIJE ŠIRENJA BOLESTI
U PREKOGRANIČNOM TRANSPORTU PASA****SAVJETI SAVEZA ZA PSE I MAČKE EVROPSKE UNIJE
(EU Dog and Cat Alliance)**

1. Od trenutnog vlasnika ili organizacije očekuje se da pokrije troškove međunarodnog udomljavanja psa. Važno je da se prije testiranja izvrši procjena može li se pas udomiti.
2. Saznajte zemlju porijekla i zemlje koje je pas posjetio; saznajte kada je pas posljednji put posjetio te zemlje.
3. Je li pas tretiran protiv parazita? Ako da, kako i koliko često?
4. Zajedno s veterinarskim saradnikom saznajte koji su testovi neophodni, vodeći računa o profilu bolesti prisutnih u odredišnoj zemlji. To možete uraditi tako što ćete posjetiti web-stranicu www.cvbd.org i kliknuti na globalnu mapu učestalosti. Odaberite željenu zemlju. Tako ćete saznati postoji li u posjećenoj zemlji rizik od bolesti.

NAPOMENA: Što se tiče Francuske, saznajte u kojem je dijelu zemlje pas bio i potražite savjet veterinara o testiranju. Razlog leži u tome što su neke bolesti prisutne samo na jugu zemlje, ali je iz tehničkih razloga cijela zemlja na mapi označena "crveno" za tu bolest. Za pse koji su putovali izvan Evrope molimo potražite savjet veterinara.

5. Bolesti koje nas najviše brinu su:
 - babezioza,
 - ehrlihioza,
 - lišmanioza,
 - dirofilarioza.
6. Organizirajte uzimanje uzoraka krvi za relevantne bolesti. Preporučujemo da se uzorci pošalju na analizu u laboratoriju Acarus ili drugu ovlaštenu laboratoriju u EU.
7. Psi s pozitivnim nalazom za bilo koju od gore spomenutih bolesti ne smiju se prevoziti u zemlju u kojoj ova bolest nije prisutna kako bi se spriječilo širenje te bolesti preko državnih granica.

MAPA ZA IDENTIFIKACIJU ZARAZNIH BOLESTI www.cvbd.org

Occurrence Maps

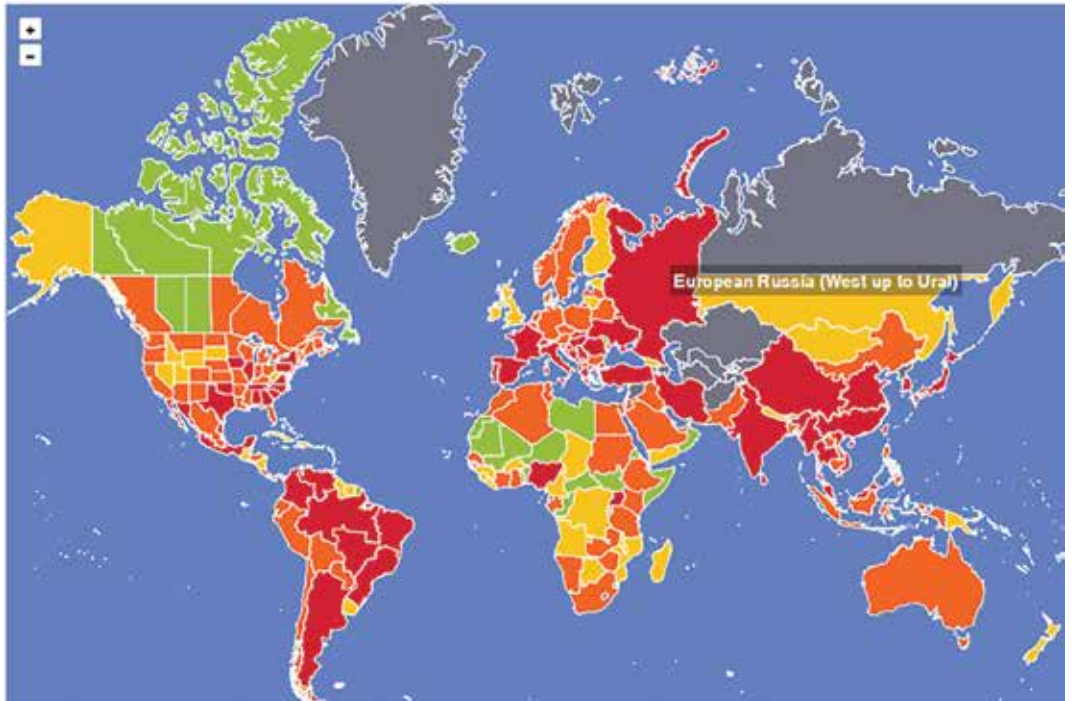
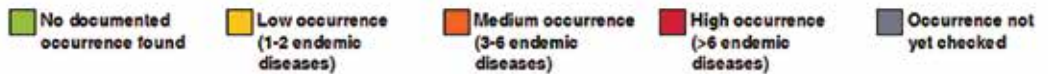
World Map

For optimal performance use Firefox, Google Chrome or Safari.

Each country in the world has its specific occurrence of CVBDs (Companion Vector Borne Diseases: diseases transmitted by parasites – also called vectors - such as ticks, flies, fleas, sand flies and mosquitoes), depending on climate and endemic vectors. Based on current scientific knowledge and feed-back from experts around the world, the CVBD Occurrence World Map presents the country-specific situation in an easy-to-grasp way. The map allocates each country to certain occurrence levels, as explained in the legend, by assessing how many different companion vector-borne diseases are known to be endemic. Within a country, the occurrence of a disease may vary. Single autochthonous cases may occur furthermore, but are not implemented into the map at the moment.

Scrolling brings you to a specific country, and clicking on one of the coloured countries opens a window, stating the reported diseases, their pathogens and vectors. In some cases, additional information is listed.

Clicking onto one of the buttons in the left-hand side legend allows an overview on the occurrence of a specific companion vector-borne disease worldwide.

STALNE MJERE

Edukacija djece i javne kampanje za promoviranje odgovornog vlasništva psa, uključujući pravilno postupanje sa psom (škola za pse)

Higijenski servis i hvatači za humano hvatanje pasa (za humano hvatanje i transport pasa u mala, tranzicijska skloništa)

Mala tranzicijska skloništa (za privremenu brigu o psima lualicama i njihovo udomljavanje)

Upravljanje otpadom radi kontrole izvora hrane na lokacijama za pse lualice

Sankcioniranje neodgovornih vlasnika i drugih relevantnih prekršaja (ova mjera zahtijeva registraciju/ čipiranje pasa, bazu podataka ili Registar pasa, najbolje državni, i funkcionalan sistem sankcioniranja)

PRIVREMENE MJERE

Kampanje masovne sterilizacije (ova mjera zahtijeva jačanje veterinarskih kapaciteta – obuku veterinarima i koncept Uхвати-Steriliziraj-Vakciniraj-Pusti na slobodu)

Nadziranje zdravih, steriliziranih, socijaliziranih pasa u zajednici (u saradnji s lokalnim NVO kako bi se osigurala lokacije za hranjenje pasa i pratilo zdravlje i ponašanje pasa u zajednici)

